

VERSLAG van de vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water d.d. 10 september 2018 in het Provinciehuis van Utrecht

Aanwezig:

Voorzitter: mw. drs. A.J. Dekker;

Leden van GS: drs.ing. P. van den Berg, mw. drs. M. Maasdam en mw. A.M.A. Pennarts;

Commissieleden: mw. E.J. Broere-Kaal (PVV), mw. H. Chidi (D66), H. van Deún (PVV), mw. drs. N. Eijsbroek (VVD), drs. J. Germs (VVD), mw. J.A. Godschalx-Dekker (VVD), mw. M.G. Goudriaan-Noordenbos (SP), drs. C. de Heer (ChristenUnie), mw. W.M.M. Hoek (50PLUS), mw. T. Koelewijn-Koelewijn (CDA), mw. M.L. Kolthof (CDA), mw. drs. E. Kotkamp (GroenLinks), S. Kraaijeveld (D66), P.C. Kroon MSc (GroenLinks), mw.dr. N.A. Krijgsman (PvdA), drs. C. de Kruijf (PvdA), P.A. van Leeuwen (SGP), ir. R.G.H. van Muilekom (PvdA), R. van Reenen (VVD), A.J. Schaddelee (ChristenUnie), W. van der Steeg (PvdD) en H. Toutouh (SP);

Van ambtelijke zijde aanwezig: mw. M.L. Engelsman en dr. R. Poort (griffiers) alsmede mw. G. van Weerd (verslag).

1. ALGEMEEN

1.1 Opening

De voorzitter opent de vergadering met een woord van welkom.

1.2 Vaststellen agenda

Op verzoek van de SP wordt agendapunt 6.8, statenbrief stand van zaken woningmarkt, in de volgende vergadering behandeld.

Op een vraag van de heer Van Leeuwen, antwoordt de voorzitter dat bij de behandeling van de Landbouwvisie in principe de spreektijdenregeling in acht wordt genomen. Zij zegt toe dienaangaande naar bevind van zaken te handelen.

De heer Van Déun biedt aan 3 minuten van zijn spreektijd af te staan aan de SGP.

Op een vraag van de SP, legt de voorzitter uit dat een schriftelijke vragenronde, zie agendapunt 5.1 inzake dijkversterking, inhoudt dat men niet in de gelegenheid is geweest dit onderwerp voor te bespreken met de desbetreffende gedeputeerde. Om dit punt niet twee maanden te laten liggen, wordt de commissie nu voorgesteld vragen schriftelijk in te dienen die ook schriftelijk zullen worden afgedaan, waarna er in PS een debat kan volgen. Kan de commissie hier niet in meegaan, dan kan dit onderwerp pas in november in de PS vergadering worden behandeld.

Mevrouw Noordenbos vraagt of uitstel van behandeling veiligheidsrisico's voor de provincie Utrecht kan opleveren.

Gedeputeerde Pennarts antwoordt dat het project sterke Lekdijk erop is gericht om de regio droog te houden. Het is een inspirerend document waarover in PS het debat kan worden gevoerd, maar het lijkt haar wel verstandig technische vragen voorafgaand aan de PS vergadering af te handelen.

De voorzitter constateert dat de commissie zich in deze procedure kan vinden, met daarbij de aantekening dat er over agendapunt 5.1 in PS een normaal debat zal worden gevoerd.

Vervolgens deelt de voorzitter mede dat agendapunt 6.3 naar de BEM vergadering is verschoven.

De agenda wordt aldus vastgesteld.

1.3 Mededelingen

Werkbezoek nieuwe rioolwaterzuiveringsinstallatie in Utrecht, HDSR

Voor dit werkbezoek zijn nog geen aanmeldingen binnengekomen. De voorzitter vraagt de fracties richting griffie aan te geven of zij al dan niet interesse hebben in dit werkbezoek.

Mevrouw Chidi roept de commissieleden op zich aan te melden voor dit bijzondere werkbezoek. Het gaat om een nieuw gebouwde RWZI, het nieuwste van het nieuwste.

Op verzoek van de heer De Heer wordt de commissie gevraagd zich aan te melden voor een informatiesessie of een werkconferentie over een **demografische scan en een analyse van de leefbaarheidsproblemen** zoals die zijn gemaakt door het Expertisecentrum stedelijke Economie en Duurzaamheid, en de betekenis daarvan voor het provinciale beleid.

Casus agrariër Van Dorresteyn te Soest

Gedeputeerde Van den Berg informeert deze commissie over de actuele stand van zaken. Tijdens de zomer is er een intentieovereenkomst over grondruil getekend met de heer Dorresteyn en de andere bewoner, mits er goed getaxeerd zou zijn. De taxatie werd door partijen en de gemeente als niet geheel correct beschouwd. De taxateur heeft dat ook als zodanig erkend. Er volgt nu een nieuwe taxatie op grond waarvan er gesproken kan worden over een onderlinge levering. Dat gaat dan een privaatrechtelijke overeenkomst. Beide agrariërs die het aangaat, hebben enig verschil van mening, als het gaat om het tijdstip van levering. Beiden willen daar graag uitkomen maar dat is nu nog niet het geval. Hier ligt ook een taak voor de wethouder van Soest, die goed op het proces is aangesloten.

Op verzoek van de heer Van Dorresteyn hebben de wethouder en spreker zich gebogen over de onvoorwaardelijkheid om de PRS/PRV en het bestemmingsplan aan te passen, met het oog op de nieuwe locatie in het Noordelijk deel van Soest. Echter, daar zijn normale bestuurlijke termijnen voor. De heer Van Dorresteyn vraagt toch om onherroepelijkheid, alvorens hij de grond gaat afnemen. De andere bewoner heeft laten weten dat hij daar niet op kan wachten. Dat is het spanningsveld waarin het proces zich nu bevindt. Spreker heeft er alle vertrouwen in dat een en ander in redelijkheid kan worden behandeld. Echter, op voorhand kunnen er geen garanties worden gegeven met het oog op het traject van bezwaar en beroep. Dat betekent dat er aan de voorkant geen onherroepelijkheid kan worden geboden.

Momenteel zijn partijen zich aan het beraden en wordt het nieuwe rapport van de taxateur afgewacht. Er wordt voortvarend gewerkt.

Mevrouw Broere dringt aan op tempo. Zij vreest een vertragingstactiek. Voorkomen moet worden dat de besluitvorming over deze kwestie over de PS verkiezingen wordt heen getild. Dat zou een grote vertraging van dit toch al zeer langdurige proces gaan betekenen. Zij zou dat zeer onverkwikkelijk vinden.

1.4 Verslag vergadering Statencommissie RGW d.d. 2 juli 2018

Dit verslag wordt vastgesteld.

1.5 Verslag hoorzitting ontwerp PIP N411

Het verslag van deze hoorzitting wordt vastgesteld.

1.6 Rondvraag

Buitenplaats – galerie De Blauwe Meie

Mevrouw Broere wil opkomen voor de kleine ondernemer, die in de verdrukking komt tussen de provincie Utrecht en de provincie Zuid-Holland. Omdat er een andere provinciegrens is gekomen, hoort deze buitenplaats nu bij Zuid-Holland. De burgemeester van Nieuwkoop wil niet in gesprek gaan met de ondernemer over de problemen. Het is haar volstrekt onduidelijk waarom het terras van De Blauwe Meie pas om 12.00 uur voor bezoekers mag worden geopend en niet om 10.00 uur. Zij memoreert het werkbezoek aan deze prachtige buitenplaats met enthousiaste reacties en haar vraag is of de provincie Utrecht een soort bemiddelende rol kan spelen tussen ondernemer en gemeente Nieuwkoop.

Gedeputeerde Pennarts begrijpt de betrokkenheid van mevrouw Broere bij deze ondernemer. Feit is dat er geen sprake is geweest van een provinciegrenswijziging. Deze ondernemer zit met een deel van zijn bedrijf op Utrechts grondgebied en op Zuid-Hollands grondgebied. Het terras bevindt zich in Zuid-Holland en de horecaverunning valt onder de bevoegdheid van de gemeente Nieuwkoop. Spreekster betreurt ook wat daar gaande is maar de provincie Utrecht heeft op dit vlak geen enkele zeggenschap.

Mevrouw Broere vraagt of de gedeputeerde bereid is haar contacten aan te spreken om eventueel op informele wijze een bemiddelingspoging te doen.

Gedeputeerde Pennarts antwoordt dat zij niet in deze kwestie kan interveniëren. Wel is zij bereid collegiaal contact op te nemen met de burgemeester van Nieuwkoop om de zorg van mevrouw Broere over te brengen.

Moratorium geitenhouderijen

De heer Kroon memoreert dat er op 11 juli een moratorium is ingegaan voor de geitenhouderijen in de provincie Utrecht. Op 10 juli, de dag daarvoor, is daarover al gecommuniceerd en dat is ook groot in het nieuws gekomen. De geitenhouders hadden daardoor de mogelijkheid om vlak voor de ingang van het moratorium nog een aanvraag tot uitbreiding of omschakeling in te dienen. Dat is in ieder geval gebeurd in de gemeente De Ronde Venen, waar een aanvraag is ingediend voor een uitbreiding met 1000 geiten zodat zich op termijn 2100 geiten binnen een straal van 2 kilometer van de dorpskern van Abcoude zullen bevinden. GroenLinks legt de volgende vragen aan GS voor:

- Waarom is hierover een dag voor de ingang van het moratorium al gecommuniceerd?
- Is er op meer plaatsen in de provincie Utrecht ten gevolge van de vroege communicatie op het laatste moment nog een aanvraag ingediend?
- Moet de gemeente deze aanvraag of aanvragen, ondanks het genomen voorbereidingsbesluit, toch in behandeling nemen of niet?

Gedeputeerde Maasdam antwoordt dat de provincie de communicatie tijdig heeft aangeleverd voor de website “publicatie op ruimtelijke plannen.nl”. Die publicaties worden in rondes uitgevoerd. Binnengekomen publicaties voor lunchtijd, worden gepubliceerd. Alles wat na 12.00 uur wordt aangeleverd, wordt de volgende ochtend gepubliceerd. Om de een of andere reden heeft de website een latere ronde gedraaid maar heeft de publicatie van de provincie Utrecht daarin meegenomen. Daardoor is er een eerdere publicatie ontstaan, dan gewenst was. Het geval dat door GroenLinks wordt aangekaart, is niet bij de provincie bekend. Graag hoort zij daar meer informatie over.

Zij weet dat er nog één aanvraag is binnengekomen, maar die is door de betreffende gemeenten afgewezen wegens niet ontvankelijkheid.

De laatste vraag van de heer Kroon is erg technisch van aard. Krijgt een gemeente een aanvraag binnen, voordat het moratorium is ingegaan, dan zal een gemeente de aanvraag in behandeling moeten nemen. Overigens weet zij ook niet om wat voor een soort vergunning het zou kunnen gaan.

De heer Van Leeuwen meent dat er een wettelijke plicht is dat er 1 dag, voorafgaand aan de ingang van een moratorium, de publiciteit wordt gezocht. Is dat juist?

Gedeputeerde Maasdam bevestigt dat. De vraag van GroenLinks had echter betrekking op het gewenste moment van publicatie door de provincie.

De heer Van Leeuwen memoreert dat er op dinsdag 10 juli over het moratorium is gecommuniceerd. Volgens hem is dat de wettelijke termijn die in acht moet worden genomen om de regeling een dag later te kunnen laten ingaan. De gedeputeerde doelt op de dag ervoor, 9 juli, toen het bericht op de website terecht is gekomen.

Gedeputeerde Maasdam meent dat een en ander de problematiek uiteindelijk niet anders maakt.

1.7 Termijn agenda RGW en lijst moties

Mevrouw Eijsbroek vraagt naar de terugkoppeling over de retailvisie. Wanneer kan die terugkoppeling worden verwacht? Het gaat bv. over het gesprek met de gemeente Vijfheerenlanden, over een brief aan gemeenten om met hen in gesprek te gaan. De gedeputeerde zou ook de mogelijkheden van de leegstandsverordening bij gemeenten aankaarten en een en ander in IPO verband bespreken.

Gedeputeerde Maasdam antwoordt dat het gesprek met Vijfheerenlanden nog moet volgen. Met die gemeente is er overigens regelmatig contact gelet op het ontvlechtingproces.

Het gesprek met gemeenten staat voor januari/februari 2019 op de rol. En de laatste twee vragen zijn h.i. al afgehandeld. Zij heeft een brief naar gemeenten gezonden waarin ook gewezen is op de leegstandverordening met nadere toelichting. Zij zegt de voorzitter toe dat deze commissie een afschrift van die brief zal ontvangen.

Gedeputeerde Maasdam deelt mede dat de supplement monitoring bijsturing natuurvisie op 26 januari 2019 op de rol staat.

Zij heeft eerder voor de vergadering van vandaag een extra memo toegezegd over Kieviten en weidevogelbeheer. In juli heeft deze commissie een presentatie ontvangen over het actieplan weidevogels. Dat actieplan wordt in september door GS behandeld. Daarna wordt het naar PS gezonden. Wat haar betreft is een afzonderlijk memo niet meer nodig, omdat het actieplan spoedig naar PS komt.

2. LANDBOUW

2.1 Statenvoorstel Landbouwvisie Provincie Utrecht

De schriftelijk ingediende reacties op de concept Landbouwvisie (o.a. van de PCL, de Milieufederatie Utrecht en van de heer J. de Groot) zijn toegevoegd aan de vergaderstukken.

De voorzitter geeft eerst de gelegenheid aan de insprekers om op voorliggende Landbouwvisie te reageren.

De heer A. Wolleswinkel, agrariër te Renswoude, spreekt in namens LTO Noord. Hij leest een inspraakreactie voor die als bijlage aan dit verslag zal worden toegevoegd.

De voorzitter geeft de commissie gelegenheid vragen te stellen.

Mevrouw Noordenbos onderschrijft het beeld, zoals de inspreker de schaalgrootte van de productie en de knelpunten daarin zojuist schetste. Wel moet er h.i. een verschil worden gemaakt tussen het (wereldwijde) vervoer van producten en dat van dieren. De provincie dient belang te hechten aan dierenwelzijn, ook als het gaat om het transport van dieren.

De heer Van Muilekom merkt op dat in de Landbouwvisie wordt ingegaan op regionaal produceren en consumeren. Het is hem niet geheel duidelijk hoe de inspreker daar tegenaan kijkt.

De heer Wolleswinkel is de vertegenwoordiger van LTO Gelderse Vallei maar spreekt alleen over de varkenssector. Gelden zijn opmerkingen ook voor andere sectoren binnen de landbouw?

De heer Wolleswinkel ziet wel degelijk verschil in het transport van producten en dat van dieren. Hij is het met mevrouw Noordenbos eens dat het zeker van belang is dat het transport van dieren beperkt blijft. Echter, dat is iets anders dan vervoer van bijproducten van dieren (bv. varkensoren en poten) naar bv. het Verre Oosten.

Wat betreft de regionale productie, zou hij graag zien dat er meer rechtstreeks contact zou zijn tussen boeren en consumenten. Tegelijkertijd is realisme geboden. De provincie is niet in staat het huidige voedselsysteem drastisch te veranderen. Wel kan de provincie dat stimuleren en boeren helpen met het opstarten van korte ketens. Echter, wanneer er grote stappen worden gezet in de verduurzaming van de landbouw, dan moet dat vooral in het huidige systeem worden gedaan. Hij heeft de varkenshouderij als voorbeeld gebruikt. Voor andere sectoren gelden vergelijkbare situaties.

De heer Van Muilekom vraagt waar boeren in de praktijk tegen belemmeringen aanlopen, als het gaat om de transitie naar regionale productie.

De heer Wolleswinkel antwoordt dat nationale regelgeving belemmerend kan werken. Hij noemt specifiek het mestbeleid. De grondgebonden landbouw mag extra kunstmest gebruiken ten koste van dierlijke mest. Eigenlijk zou er mestbeleid moeten zijn dat de bodemvruchtbaarheid en de kringloop centraal stelt, omdat boeren van de kunstmest af willen. Het liefst willen zij de kringlopen met dierlijke mest sluiten. Het voeren van restproducten uit de voedingsmiddelenindustrie zou veel meer kunnen, dan nu het geval is, maar dat wordt door regelgeving belemmerd wegens voedselveiligheid en gezondheid. Daar liggen nog kansen. Boeren moeten z.i. soepeler omgevingsvergunningen kunnen krijgen om hun bedrijven te kunnen verduurzamen. In dat opzicht lopen ze soms ook tegen provinciaal beleid aan. Voor verduurzaming zijn meer welzijn en milieuvriendelijke stallen nodig, maar dat vraagt meer ruimte. Boeren zijn zoekende naar nieuwe verdienmodellen om de meerkosten van een zorgvuldige productie terug te verdienen. Momenteel is de boer de schakel in de keten met het laagste rendement en de grootste risico's. Dat is een grote belemmering voor verduurzaming, vooral voor de jonge generaties.

Mevrouw Hoek begrijpt dat er veel producten naar het buitenland worden vervoerd. Hoeveel dierlijke restanten worden er in Nederland ten behoeve van de diervoedselindustrie verwerkt?

De heer Wolleswinkel weet het antwoord niet op die vraag. Wel weet hij dat verreweg de meeste export producten in West-Europa blijven.

De heer Van Leeuwen begrijpt dat veel restproducten van varkens worden gebruikt en dat is goed voor het sluiten van de kringloop. Hij vraagt om hoeveel kilo's het gaat. Volgens de inspreker zou het zelfs nog meer moeten worden. Wat is daarvoor nodig?

De heer Wolleswinkel weet alleen cijfers voor de mengvoederproductie voor de gehele veehouderij: de helft van alle veevoergrondstoffen bestaat uit een nevenproduct van de voedingsmiddelenindustrie. Voor varkens is dat meer dan voor een koe, omdat een koe uitsluitend plantaardig voedsel eet. Hij weet niet precies hoeveel dat voor varkens is. Inderdaad zou dat meer kunnen worden. Echter, crisissen in het verleden hebben de regels aangescherpt, waardoor minder producten voor diervoer kunnen worden gebruikt. De tijd is z.i. rijp om de regels weer eens tegen het licht te houden met daarbij de vraag of meer producten op een veilige manier kunnen dienen als veevoer. Wellicht kan de provincie in dat opzicht richting landelijke overheid een rol spelen.

De heer Verkroost, voorzitter van de gebiedscommissie Utrecht-West leest een inspraaknotitie voor die als bijlage aan dit verslag wordt toegevoegd. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissie gelegenheid vragen te stellen.

De heer Schaddelee komt terug op kavelruil en de kavel bij het bedrijf. Hij meent dat de inspreker de ambitie lager legt dan dienaangaande in de Landbouwisie staat. Hij vraagt naar de inzet van de gebiedscommissie en hetgeen er van de provincie wordt verwacht.

De heer Germis begrijpt van de inspreker dat er in het veenweidegebied behoefte is aan verplaatsing van bedrijven. Is dat binnen of ook buiten het veenweidegebied? Hoe kijkt de gebiedscommissie tegen de bodemdaling aan in dat gebied?

De heer Van Muilekom begrijpt dat de gebiedscommissie meer wil focussen op de doelen vooraf, dan op strakke regels. De vraag is of flexibele regels in de Landbouwisie kunnen worden vertaald. Eerder heeft hij begrepen dat veel boeren met hun bedrijf willen gaan stoppen, waardoor er veel grond vrijkomt. Welke rol kan de provincie in dat opzicht spelen?

De heer Van Leeuwen sluit aan bij de vraag van de heer Germis. De inspreker had het ook over het creëren van mogelijkheden voor totale nieuwbouw. Hij gaat ervan uit dat dat alleen mogelijk is, wanneer er elders opstallen verdwijnen. Heeft de gebiedscommissie daarvoor een visie ontwikkeld?

De heer Toutouh hoorde dat de inspreker vertelde dat er maatschappelijke doelen moeten worden gerealiseerd. Hij vraagt welke maatschappelijke doelen er worden bedoeld.

De heer Verkroost gaat in op de vraag over de kavelruil en de huiskavels. Het is niet de bedoeling van de gebiedscommissie om die ambitie af te zwakken. De gebiedscommissie wil juist bepleiten de agrariër een zo groot mogelijke huiskavel toe te kennen, liefst meer dan 60% van hun perceel. Beter is het te kiezen voor een ruimere bandbreedte tot 75% omdat daarmee ook de weidegang wordt bevorderd en er minder landbouwverkeersbewegingen gaan ontstaan.

De heer Schaddelee vraagt hoe realistisch het is om in te zetten op huiskavels, tot 75% van het perceel. De heer Verkroost vindt het belangrijk dat er kan worden ingespeeld op actuele situaties die zich voordoen. Door bedrijfsbeëindiging kunnen er in polders percelen vrijkomen en het is belangrijk om dan direct te kunnen acteren. De gebiedscommissie heeft veel contacten met agrariërs en weet wat er gaat gebeuren in de toekomst met de bedrijven, zodat ze tijdig op ontwikkelingen kunnen anticiperen. Proactief opereren is van groot belang.

Het verplaatsen van bedrijven kan zowel binnen als buiten het veenweidegebied. Gehandeld wordt naar de kansen die zich voordoen. Het komt voor dat agrariërs voor een andere bedrijfsvoering moeten kiezen, omdat hun huidige bedrijfsvoering niet meer mogelijk is vanwege de bodemdaling. Dan wordt er door de gebiedscommissie en het programmabureau maatwerk toegepast.

Duidelijk is dat er in de Landbouwvisie doelen worden gesteld. Vervolgens wordt er gewerkt aan een uitvoeringsagenda en aan een uitvoeringsprogramma en hij hoopt dat deze een zekere mate van flexibiliteit bevatten. Immers, het valt niet precies te voorspellen hoe zich iets in de komende jaren gaat ontwikkelen. De visie zal de hoofdlijn moeten bevatten maar hij hoopt dat de overheid gaat meewerken wanneer alle partijen in het gebied (landbouw, natuur, water, recreatie, cultuurhistorie) het eens zijn over een inrichting, of een optimale situatie voor de toekomst. Die partijen trachten het vitaal platteland mooier, beheersbaar en meer bruikbaar te maken. Hij pleit ervoor de Landbouwvisie niet "dicht te timmeren".

De heer Verkroost bevestigt de vraag van de heer Van Muilekom dat er nu regels zijn, die maatwerk in de weg zitten. Spreker verwijst in dit verband naar POP 3. Breed wordt ervaren dat men het elkaar te lastig maakt. Helaas lukt het niet om de regeldruk te verminderen. Met de Landbouwvisie moet worden aangegeven welke doelen er moeten worden bereikt, zonder regelgeving die dat in feite onmogelijk maakt. De praktijk wijst uit dat doelen kunnen worden gehaald, maar soms op een andere manier dan men vooraf voor ogen had gehad.

De heer Van Muilekom vraagt of de heer Verkroost kan aangeven waar het volgens de gebiedscommissie knelt in de Landbouwvisie.

De heer Verkroost antwoordt dat hij dat hij dergelijke knelpunten nu niet in de visie tegenkomt. Zijn pleidooi is er op gericht dat de mooie doelen die in de visie staan, niet in de uitvoering teniet worden gedaan.

Vragen werden er gesteld over het grondbeleid waarin de provincie een belangrijke rol heeft gekregen. Voor het kunnen leveren van maatwerk is er een ruilpositie nodig met behulp van een groundbank. Het komt voor dat er in een proces grond van de buurman te koop komt. Op voorhand is dan niet altijd duidelijk hoe dat kan worden gebruikt, maar wellicht kan die grond bij het proces worden betrokken. Na afloop van het proces moet de resterende grond weer door de provincie worden afgestoten. Het is zeker niet de bedoeling dat de provincie maar lukraak grond gaat aankopen. Het gaat om grond die functioneel kan worden gebruikt. Daarmee kunnen agrariërs worden geholpen, bv. met landbouwstructuurversterking.

Wanneer er toestemming wordt verleend voor het bouwen van een nieuwe boerderij, dan moeten gebouwen op een andere plek verdwijnen. Maatschappelijke doelen zijn natuurdoelen, recreatiedoelen en cultuurhistorische doelen, die ook inzetten op het verbinden van stad en platteland.

De heer P. Greeven van de stichting Milieuzorg Zeist e.o. leest een inspraaknotitie voor, die als bijlage aan dit verslag wordt toegevoegd. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter constateert dat er geen vragen zijn voor de inspreker. Zij dankt de insprekers voor hun bijdragen.

Vervolgens gaat zij over tot behandeling van de Landbouwvisie.

De heer Kroon memoreert dat ook de Minister recentelijk met een eigen Landbouwvisie is gekomen. Hij vraagt hoe de gedeputeerde de relatie ziet tussen de provinciale Landbouwvisie en de landelijke Landbouwvisie. Ziet zij kansen om de doelen uit de provinciale visie te realiseren, vooral waar in de provinciale visie wordt aangegeven dat bepaalde onderwerpen alleen door landelijke maatregelen bevorderd kunnen worden? Hoe gaat de gedeputeerde zich actief inzetten om de ruimte die er nu landelijk lijkt te zijn, optimaal te gaan benutten?

GroenLinks leest in deze provinciale Landbouwvisie dat alle belangrijke onderwerpen daarin terugkomen, bv. circulair, klimaatneutraal, natuurinclusief, rendabele landbouw. Op basis van deze visie moeten er politieke keuzes worden gemaakt. GS gaan met een uitvoeringsprogramma komen. Kijkend naar de vele onderwerpen mist GroenLinks het maken van politieke keuzes op heikele punten. Dat maakt dat niemand in feite tegen deze visie kan zijn, maar daar wringt het ook wel enigszins. In deze visie gaat het om doelen als streven, richtingen en bijdragen. Partijen gaan de goede kant op en zien wel waar ze in 2050 uitkomen. Stevige keuzes, bv. ten aanzien van bodemdaling, ontbreken nog. Ingezet wordt op remmen maar niet op het stoppen van bodemdaling. Gesproken wordt over de noodzaak om de veestapel in te krimpen maar acties worden daar nog niet aan gekoppeld. Dat geldt ook voor gezondheid. Voorts is voor zonnevelden het uitgangspunt dat het plaatsen van zonnevelden niet op goede landbouwgrond kan, terwijl meer factoren, zoals bodemdaling, natuurontwikkeling en waterberging, in een integrale afweging belangrijk zijn. Zo kan ook door de provincie gesteld worden dat in 2050 of eerder de bodemdaling is gestopt, de landbouw circulair is en dat er geen intensieve veehouderij meer is. Spreker stelt het scherp om de keuzes die gemaakt moeten worden duidelijk aan te geven, juist om de uiteindelijke doelen te kunnen bereiken. Nu wordt er gesproken over geen afrekenbare resultaten en participeren en stimuleren. GroenLinks mist hier en daar de prioritering, keuzes en meetbare doelen, zoals door NMU en PCL ook werden opgemerkt. Omdat prioritering nog ontbreekt, is het onduidelijk hoe PS GS op de uitvoering kunnen controleren. Hij vraagt hoe GS dat proces voor zich zien. Komt er een uitvoeringsprogramma dat ook ter goedkeuring aan PS wordt voorgelegd? Dat heeft wel de voorkeur van GroenLinks omdat daarin de politieke gevoelige keuzes gemaakt zullen worden. Hij vraagt hoe de andere fracties daar tegen aan kijken.

Op pag. 16 wordt de regionale economie benoemd maar een stevige ambitie om ketens te verkorten en te stellen dat 10% van de afzet in 2030 regionaal moet zijn, zoals onlangs in de expertmeeting werd bepleit, mist GroenLinks. Er moet meer ambitie komen als het gaat om de samenwerking tussen de landbouw, retail en horeca. Ziet de gedeputeerde daar mogelijkheden voor?

Op pag. 40 wordt ingegaan op de natuurinclusieve landbouw. Dat is een goed streven maar het gaat hier ook om het herdefiniëren van landbouw en natuur. Er wordt gestart met een pilot om te experimenteren in de groene contour. Op zich is in de groene contour de natuurinclusieve landbouw een overgangssituatie naar natuur. Dat is denkbaar maar het kan niet de vervanging zijn van toekomstige natuur. Wat is het doel van deze pilot en wat is het beoogde vervolg daarop? Ook de NMU heeft daarover een opmerking gemaakt met een tekstvoorstel. Het is goed daar helderheid over te verschaffen.

Op pag. 45 wordt gesproken over mestvergistings als transitievorm van energie, terwijl daarbij een aantal nadelen wordt genoemd. Toch wordt geconcludeerd dat het een goed idee is de mestvergistings in de overgangssituatie in te zetten. Dat lijkt niet logisch en graag hoort hij daarover een uitleg van de gedeputeerde.

De heer Kraaijeveld complimenteert de gedeputeerde met deze Landbouwvisie. Echter, net als GroenLinks meent ook D66 dat men feitelijk niet tegen deze Landbouwvisie kan zijn. De visie moet wat betreft D66 scherper en concreter worden gemaakt. In de Landbouwvisie van de Minister worden pijnlijke keuzes gemaakt. Hij gaat ervan uit dat de daadwerkelijke keuzes bij het uitvoeringsprogramma worden gemaakt maar een meer tastbaarder programma is wenselijk. Hij wijst bv. op de doelstelling voor natuurinclusieve landbouw. Hij heeft zich verdiept in de vraag hoe het de biologische boeren in de provincie Utrecht vergaat. Hij weet niet of er "blind" op de statistieken kan worden vertrouwd, maar het valt hem wel op dat Utrecht een van de laagste scores heeft van alle provincies, nl. bij de onderste drie, als het gaat om biologisch boeren. Dat is erg jammer.

Voorts vraagt hij hoeveel boeren er in de provincie zijn, die natuurinclusief boeren. Dat hangt samen met de definitie die dienaangaande wordt gebruikt. Echter, er worden verschillende definities voor natuurinclu-

sief boeren gebruikt en dat is verwarrend. Natuurmonumenten hebben pachtgronden in de aanbieder voor boeren maar vinden het moeilijk om boeren te vinden die op hun grond willen boeren volgens de criteria die gelden voor natuurinclusief boeren.

De heer Germs begrijpt dat D66 een vlammend betoog houdt voor natuurinclusief boeren. Hij vraagt of de fractie op dit gebied ook doelstellingen voor ogen heeft.

De heer Kraaijeveld zou graag aan het einde van een periode willen weten of de provincie het goed heeft gedaan. Er kan bv. gestreefd worden naar 5% van het aantal boeren dat in 2025 natuurinclusief boert. Hij weet dat niet omdat hij de criteria niet kent, dus kan hij nu ook geen doelstelling formuleren. Hij pleit ervoor definities scherp te krijgen zodat alle partijen dezelfde bedoelingen en definities hebben.

Op een vraag van de heer Van Muilekom antwoordt de heer Kraaijeveld dat er een visie moet liggen op basis waarvan heldere keuzes gemaakt kunnen worden. Dat vraagt om een scherpere formulering, ook als het gaat om de gevolgen van keuzes als meer biologisch boeren. Hij vraagt wat de reden is waarom Utrecht laag scoort op het biologisch boeren. Waarom doen andere provincies dat beter? Het is hem bv. gebleken dat de provincie Overijssel mensen in dienst heeft die boeren helpen bij het rendabel houden van hun onderneming en ondersteuning bieden bij boekhouding en bedrijfsvoering om een overstap mogelijk te maken. Wellicht zijn er meer van dergelijke ideeën die werken en effect hebben. Hij vraagt in dat opzicht meer inzet van de provincie.

In de visie ontbreekt de true pricing terwijl dat een goede prikkel kan zijn. Hij illustreert dit met het volgende. In Rhenen zijn er boeren die gifosaat gebruiken waarna dat in het grondwater terecht komt. Dat grondwater wordt door Vitens voor drinkwater gebruikt. Vitens verdisconteert de drinkwaterzuivering in zijn prijzen. In feite zou de prijs van de boerenproducten veel hoger moeten zijn, wanneer de aanpassing van de waterzuivering in dat gebied zou worden meegerekend. Hij pleit ervoor om in deze visie ook het principe van “de vervuiler betaalt” op te nemen.

Mevrouw Noordenbos verwijst naar de inspreker van LTO die aangaf dan solo acties van de provincie, bv. true pricing, niet werken maar juist de concurrentie in de kaart speelt. Dat zou op veel grotere schaal moeten worden toegepast.

De heer Kraaijeveld is het daarmee niet eens. Het gaat niet alleen om het economisch rendabel houden van boeren, maar het gaat ook om de gezondheid. Pesticiden kunnen in het drinkwater terechtkomen, weliswaar in lage hoeveelheden, maar dat wordt uiteindelijk wel door de kinderen gedronken. Hij pleit ervoor om juist op strategische locaties te kijken naar het natuurinclusief boeren, bv. rondom een drinkwaterwinning of rond een kwetsbaar natuurgebied.

Wat betreft de PAS, komt hij terug op een suggestie die tijdens de expertmeeting naar voren kwam. Wanneer er een vergunning in het kader van de PAS voor nieuwe landbouwbedrijven wordt uitgegeven, kan er dan voorrang worden gegeven aan bedrijven die natuurinclusief boeren?

D66 is wat betreft zonneenergie voorstander van het toepassen van de ladder van duurzaamheid. Hij vraagt hoe andere fracties daar tegenaan kijken.

De heer Van Muilekom is van mening dat er een mooi proces is gevolgd. Tijdens de expertmeeting kwamen er de nodige ideeën en voorstellen naar voren en de PvdA hoort graag wat GS daarvan vinden. Zijn die inpasbaar in voorliggende Landbouwvisie? O.a. ging het bij Gerrit van Zanten over de wijze van uitvoering en Jacco de Groot deed voorstellen over het bieden van meer ruimte in de bedrijfsvoering. Hij meent dat er van die Expertmeeting een verslag is gemaakt.

De voorzitter antwoordt dat dat niet het geval is. Wel zijn de presentaties van sprekers tijdens de Expertmeeting naar PS gezonden.

De heer Van Muilekom vervolgt dat de PvdA de uitwerkingsagenda van groot belang acht. Hoe kunnen de mooie ambities tot uitvoering worden gebracht? Voor een goede uitvoering zijn concrete doelen nodig en deze ontbreken nu.

Deze Landbouwvisie zou input moeten bieden voor de nieuwe Omgevingsvisie. Dat is nu nog te mager. Onduidelijk is bv. hoe de provincie de toekomst van de landbouw ziet in 2050 in het westelijk veenweidegebied. Dat vraagt om rigoureuze keuzes.

Tegelijkertijd wordt er een oproep gedaan om regionaal te produceren en te consumeren en om meer ecologische landbouw. Ter zake verwijst hij naar gemengd bedrijf 3.0. Dat alles is interessant maar evenals de heren Verkroost en de Groot (tijdens de expertmeeting) is het de vraag of de Landbouwvisie wel voldoende ruimte biedt om tot de toekomstgerichte landbouw te kunnen komen. Zojuist kwam naar voren dat er nog wel belemmeringen zijn. Hij wil daarnaar op zoek gaan, om deze waar mogelijk weg te nemen.

De heer Germs vraagt of de PvdA daadwerkelijk kansen ziet in gemengd bedrijf 3.0.

De heer Van Muilekom antwoordt dat de visie achter gemengd bedrijf 3.0 hem aanspreekt, nl. hoe er op regionaal niveau wordt gekeken naar het voedsel voor de dieren, hoe er met de grond wordt omgegaan, dat alles duurzaam en op de lange termijn. Zaak is het dat er vooral geproduceerd wordt voor de regio. Dat betekent wel dat de huidige gespecialiseerde bedrijven, die volledig op één sector gericht zijn, andere ruimte moet worden aangeboden.

Een visie tot 2050 is wel erg ver weg. Destijds was er een visie op landbouw in 2011 en nu blijkt na 7 jaar dat de wereld behoorlijk is veranderd. Wellicht is het stellen van tussendoelen beter, die zijn ook voor de uitwerkingsagenda nodig: waar staat men over 7/8 jaar?

Naast alle mooie ambities, levert de landbouw ook de nodige problemen op. Spreker wijst in deze op de mest- en kalverfraude, de fipronil, de Q-koorts, longontstekingen, fijnstof, illegaal gebruik van groen e.d. Het gaat om vraagstukken die ook bij de landbouwsector zitten, maar de vraag is wel hoe de provincie daar mee omgaat, temeer daar nogal wat van dit problemen de gezondheid raken. De PvdA wil daar graag meer duidelijkheid over krijgen.

Al eerder kwam naar voren dat er in deze provincie veel boeren gaan stoppen waardoor er de nodige grond vrijkomt. Dat onderwerp gaat veel verder dan uitsluitend landbouw. De heer Verkroost gaf aan dat, als er grond vrijkomt, getracht wordt ruimte te bieden voor verplaatsing, zodat boeren op een andere locatie verder kunnen met hun bedrijf. Dat is een goede insteek. Echter, er komen wel heel veel hectares vrij in de komende jaren. Onderzocht moet worden welke ruimte nodig is voor de invulling van de energietransitie, de woningbouw en de groene contour. Er ligt voor de provincie een uitdaging om dat alles goed op te pakken.

Verwezen werd naar een pilot in de groene contour. De PvdA meent dat er destijds een motie is aangenomen die verder gaat dan voornoemde pilot.

De heer Germs memoreert dat het VAB loket onderzoekt of de vrijkomende hectares landbouwgebied weer ten goede kunnen komen aan naburige agrariërs. Pleit de PvdA wat dat betreft voor overheidsingrijpen als het gaat om de herbestemming van vrijkomende gronden?

De heer Van Muilekom wijst op de drukte in de provincie Utrecht. Er zijn vele ambities op het gebied van wonen, werken, natuur en landschap maar tegelijkertijd dient men zich te realiseren dat de landbouw in deze provincie nog steeds de grootste grondgebruiker is. Komen er gronden vrij, die niet meer voor landbouw worden gebruikt, dan moet worden nagedacht over de vraag wat men dan wel met die gronden wil gaan doen.

Mevrouw Broere verwijst naar de bijeenkomst, voorafgaand aan deze commissievergadering, over Ringparken. Zij wil de inbreng over de Ringparken graag combineren met de vragen die nu in het kader van de Landbouwvisie naar boven komen. Hoe kan dat bij elkaar worden gebracht?

De heer Van Muilekom kan die vraag niet beantwoorden omdat hij niet aanwezig was in voornoemde bijeenkomst. Hij wijst erop dat de energietransitie veel ruimte zal gaan vragen. Dat betekent extra goed nadenken over de vraag hoe de ruimte in deze provincie het best kan worden benut.

De in deze visie beschreven transitie vraagt veel van de sector en van de overige partijen die bij de landbouw betrokken zijn. De vraag is hoe de provincie kan helpen om die transitie goed inhoud en vorm te geven. Moet er een platform komen of een fonds? Hij hoort daar graag meer over.

De heer De Heer stelt dat het tijd is voor een herwaardering van ons voedsel. Ons voedselsysteem zit tegen de grens aan en is op de lange termijn onhoudbaar. Als dat zo doorgaat, kunnen Nederlandse boeren uiteindelijk niet meer boeren.

De boeren moeten overstappen op kringlooplandbouw. Niet zo efficiënt mogelijk produceren tegen zo laag mogelijke kosten, maar zo efficiënt mogelijk gebruik van grondstoffen, einde citaat.

Het komt mooi uit dat nu de Landbouwvisie van de provincie Utrecht wordt besproken, vlak nadat ook de rijksoverheid haar Landbouwvisie heeft gepresenteerd. Minister Schouten spreekt duidelijke taal. De citaten waarmee spreker begon, komen uit haar mond. Het gaat om een transitie van de landbouw, niet om het faciliteren van de huidige landbouw. Halverwege het schrijfproces van de Utrechtse Landbouwvisie moest deze keuze worden gemaakt (transitie van de landbouw of faciliteren van de landbouw) en de ChristenUnie is blij dat het kwartje uiteindelijk deze kant op is gevallen.

Hij complimenteert de gedeputeerde en het ambtenarenteam voor dit discussiestuk/visiestuk.

Gestreefd wordt naar een transitie van de landbouw. De belangrijkste regelknoppen daarvoor zijn in handen van Europa of van de rijksoverheid, de provincie heeft weinig reguleringsmogelijkheden, maar de mogelijkheden die er zijn moeten wel worden benut.

De fractie van de ChristenUnie heeft daarbij tien aandachtspunten en discussiepunten:

1. Het is van belang het natuurbeleid en het landbouwbeleid aan elkaar te knopen. Het gaat om een integrale aanpak. Landelijk speelt het Actieplan Biodiversiteit, provinciaal werken NMU en LTO samen aan een Actieplan duurzame landbouw met natuur. Dat nu is de belangrijkste route van de provincie om het idee achter natuurinclusieve landbouw handen en voeten te geven. NMU vraagt daarbij om heldere doelen voor een duurzaam bodem- en watersysteem, kan het college PS toezeggen dat die doelen zo snel mogelijk op tafel komen? Heeft hij tussen de regels door goed gelezen dat de gedeputeerde in overleg gaat met NMU, LTO en de andere partners van het Akkoord van Utrecht om dit akkoord binnenkort te actualiseren, en aan te passen aan de nieuwe ideeën over groene contouren?
2. Tweede aandachtspunt is de regionale uitwerking. De Regiodeal over het Groene Hart en de Regiodeal Food Valley worden beide essentieel voor het halen van de provinciale doelstellingen. Er ontstaat straks wel een enorm probleem als een van deze twee Regiodealvoorstellen het niet zou halen, dus misschien kan het geen kwaad om alvast over een plan B na te denken. Wellicht moeten naast het Groene Hart en Food Valley ook de schijnwerpers worden gezet op de Kromme Rijnstreek waar de fruitteelt aandacht vraagt voor watertekorten en waterberging. Wordt er voldoende met het waterschap samengewerkt aan de zoetwatervoorziening voor de fruitteelt? Dat is een hoofdlijn bij het Deltaprogramma, maar wordt daar in de provincie Utrecht voldoende beleidsaandacht en geld aan besteed?
3. Het derde aandachtspunt van de ChristenUnie is de bodemdaling. De oplevering van de provinciale strategie voor de bodemdaling is opnieuw een half jaar uitgesteld, voor de zoveelste keer. Het

wordt nu toch wel zeer urgent dat er knopen worden doorgehakt, in welke polders onderwaterdrainage, waar andere teelten, waar functiewijzigingen. Tijdens de Expertmeeting hoorde de heer De Heer dat het waterschap op de provincie zit te wachten en dat het waterschap de provincie dringend vraagt de regierol op te pakken. In de aanloop naar de Omgevingsvisie moet de provincie keihard aan de slag. Hij is benieuwd of de nieuwe provinciale strategie al in het Koersdocument kan landen.

4. Begeleiding van bedrijven kan de provincie zelf oppakken, via de gebiedscommissies. Laat landbouwcoaches keukentafelgesprekken voeren. De provincie Gelderland heeft zo'n project via O-Gen, dat kost € 300.000. Dat kan de provincie Utrecht toch ook doen?
Hij hoort uit het veld dat POP3 als financieringsinstrument tekort schiet. Niet alles moet via het POP3 keurslijf, maar er moeten zelf keuzes worden gemaakt. Als voorbeeld noemt hij het steunen van proeftuinen LTO.
5. Aandacht vraagt hij voor de stad-landrelaties en voor de regionale markten. Er moeten nieuwe verdienmodellen worden ontwikkeld, geënt op rechtstreekse relaties tussen boeren en burgers. Ook moet er een concrete doelstelling voor die regionale markten worden opgenomen. In 2030 is het aandeel van de regionale productie 10% van de totale Utrechtse consumptie en tijdens de Expertmeeting proefde hij brede steun voor versterking van de stad-landrelaties en de regionale markten. De ChristenUnie vraagt of de andere fracties op dit vlak een amendement willen steunen. Hij vraagt het college wat dat betekent voor de provinciale kantine en cateraar, om ook dat percentage verder omhoog te brengen,
6. Wat betreft stikstof, fosfaat, PAS en fosfaatderogatie verwijst hij naar de suggestie van boer Bert jr, om ontwikkelruimte niet op volgorde van datum toe te staan, maar op inhoudelijke criteria wat betreft de natuurvriendelijkste opties. Hij vraagt het college of dat mogelijk is. Minder mest, minder gif, ook minder dieren? De ChristenUnie voorziet heftige discussies over de warme sanering van de varkenshouderij en de mestvergisting.
7. "We zien bij de provincie geen actieve rol weggelegd als het gaat om gezondheidsbevordering". Deze passage krijgt felle kritiek van GGD en PCL. Wat vinden PS van deze kritiek? Hij is benieuwd naar de mening van de ander fracties.
8. Zonneweides op goede landbouwgrond positioneren? Dat is wat de ChristenUnie betreft een discussiepunt. Het verdient aanbeveling de ladder van duurzaamheid in de Omgevingsvisie te formuleren.
9. Andere discussiepunten hebben betrekking op het grondbeleid, de grondbank, de landbouwstructuurverbetering, kavelruil en grondpositie. Het is zaak dat de provincie nu al een positie verwerft. In het verleden gaf de provincie geld uit aan landbouwstructuurversterking. Blijft de provincie dat ook in de toekomst doen?
10. Het lerend proces: met het vaststellen van deze Landbouwvisie is men er nog niet. In feite begint het nu pas, immers, alles staat of valt met de uitvoering. De PCL laat het volgende weten: "de eindbestemming spreekt aan, maar met de geschetste aanpak komen we er niet."
Wat betreft de gevestigde belangen, de kunstmestindustrie en de supermarktketens vraagt de ChristenUnie zich af of het idee van lerend proces concreet kan worden gemaakt, met een jaarlijkse cyclus en een evaluatiemoment, en dan het liefst met alle gedeputeerden, ook de gedeputeerden voor RO en bodemdaling erbij. Het is de bedoeling dat er een uitvoeringsagenda en/of samenwerkingsagenda komt. De ChristenUnie pleit ervoor die jaarlijks goed te evalueren, zoals ook de PCL voorstelt.

De heer Germes deelt mede dat de VVD tevreden is over het gelopen proces, waar uitgebreid de tijd voor is genomen. De Landbouwvisie biedt voor ieder wat wils, echter, er zijn ook beperkingen. De VVD heeft zorg over de continuïteit van bedrijfsvoering van de bestaande landbouwbedrijven. LTO propageert veranderin-

gen, maar in het werkveld blijkt dat ondernemers, die veel geïnvesteerd hebben, zorg hebben over de continuïteit van hun bedrijf. Dat wil hij hier duidelijk in het midden leggen. Uiteindelijk gaat het om een grote groep boeren die hun boterham verdienen met het leveren van kwalitatief goed voedsel. Regionale productie en consumptie is een goed streven vindt de VVD, maar aandacht moet er blijven voor de gezinsbedrijven. Ook zij moeten in de toekomst kansen krijgen en het is een goede zaak dat het VAB loket daar ruimte voor biedt, nl. vrijkomende grond weer binnen de sector inzetten. Dat heeft ook de voorkeur van de VVD, alvorens er andere doelen aan vrijkomende landbouwgrond worden gekoppeld.

De heer Van Muilekom vraagt of de zorg van de VVD betrekking heeft op de vraag of men vanuit de huidige bedrijfsvoering wel inhoud en vorm aan de transitie kan geven.

De heer Germs meent dat de transitie voor een aantal bedrijven te snel zal gaan. Omschakeling vraagt tijd, in doen en denken. Het is zaak dat ook de provincie daar oog voor heeft. In dit gremium wordt gemakkelijk over doelstellingen gesproken maar het gaat hier wel over de bedrijfsvoering van anderen.

De VVD sluit zich aan bij de woorden van de heer Kraaijeveld wat betreft het biologisch boeren. Het is goed dat te stimuleren. De omschakeling naar biologische bedrijfsvoering vraagt ca. 3 jaar tijd.

De VVD kan zich vinden in de natuurinclusieve benadering. Er zijn zeker boeren die de relatie met de natuur zoeken en op dat vlak worden er interessante initiatieven ontplooid.

De provincie moet goed oppassen met de energietransitie. Het liefst moeten er geen waardevolle agrarische gronden voor zonnevelden worden opgeofferd: overigens is dat ook geen verfraaiing van het landschap. Beter is het om eerst de agrarische gebouwen van zonnedaken te voorzien.

Ook de VVD is voorstander van duurzame landbouw. De minister heeft zeer onlangs haar visie uitgebracht over de keten en de kringloop. De vraag is wel hoe eng zo'n kringloop moet worden, zoals ook bleek uit de inspraak van de heer Wolleswinkel van LTO-Noord. Wellicht dat dit toch wat breder kan worden gezien, dan alleen maar de provincie Utrecht. Er zijn rond de provinciegrenzen veel bewegingen, ook in het veenweidegebied en in de Gelderse Vallei. Partijen hebben elkaar nodig, ook met het oog op de regiodeals en Foodvalley.

In de POP 3 worden knelpunten gesignaleerd. Dat programma werkt niet op de gewenste manier om de transitie te kunnen vormgeven en de problemen in de sector te kunnen oplossen. Graag wil hij daarover nader met GS in discussie, teneinde na te gaan of er oplossingen mogelijk zijn. Evenals de heer De Heer is zijn vraag of de POP gelden flexibeler voor de doelen kunnen worden ingezet.

Evenals GroenLinks vindt ook de VVD het nodig om goede afspraken in de uitvoeringsagenda te maken. Men zal elkaar weer moeten treffen bij de uitvoeringsagenda. De betrokkenheid van PS op dit thema is groot en dat moet ook zo in de toekomst blijven: het gaat immers om zwaarwegende onderwerpen.

Mevrouw Hoek complimenteert de gedeputeerde en haar ambtenaren voor deze visie en het gelopen proces. In grote lijnen kan 50PLUS zich bij voorgaande sprekers aansluiten. 50PLUS ziet in het algemeen een positieve visie met als stakeholders de duurzame land- en tuinbouw, de bodemdaling en zonne-energiecentrales. Ook het remmen van de niet grondgebonden veeteelt is een goede zaak. Het gaat hier om een visie met open speelruimte in de realisatiefase en daar kan 50PLUS mee instemmen.

Het interactief visiedocument is erg mooi en zij hoopt dat dit op de publieke pagina's van de Provincie website terecht komt. De terugkerende kern van de reactie is wat vrijblijvend, maar haar fractie heeft daar geen moeite mee. Het gaat hier om een kader. Wanneer in een vroeg stadium kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen worden opgesteld, dan is er kans op meer dan alleen reacties, bv. procedures tegen het beleid. Beter is het de weg der geleidelijkheid te bewandelen in het begrip visie. Sommige doelstellingen zullen eerst een onderzoek vereisen wat betreft haalbaarheid.

De ingezonden brief van LTO is niet geheel van het belang van de leden gespeend. Er staan zinvolle toevoegingen in, maar het standpunt van LTO over zonne-energie en het kleinschalig experimenteren met alternatieven in duurzame landbouw kan 50PLUS niet delen. Wat 50PLUS betreft blijft de visie zoals deze is. Wanneer er in weilanden zonnepanelen worden gerealiseerd, dan is het beter deze hoger te plaatsen zodat er schuilplaatsen voor vee gaan ontstaan.

De heer Germs vraagt naar de bezwaren van 50PLUS wat betreft het standpunt van LTO over zonne-energie.

Mevrouw Hoek antwoordt dat zij de bezwaren van LTO niet kan delen.

Zij vervolgt dat er ook een waardevolle suggestie is gedaan om zonnesystemen te combineren als winterweide en schaduwzone. 50PLUS is daarvan voorstander.

Haar fractie is zeer tevreden over het VAB loket. De vrijkomende agrarische gebouwen mogen niet een totaal andere bestemming krijgen, zoals disco's, clubs etc. Dat is onwenselijk in het weidegebied.

De heer V.d. Steeg dankt de gedeputeerde en de ambtelijke organisatie voor dit visiedocument en het gelopen proces. Er staan veel positieve zaken in, bv. natuurinclusief, circulair en klimaatneutraal en niemand kan daar tegen zijn. Toch blijft de focus vooral liggen op economische ontwikkeling en dat wordt o.a. duidelijk bij de bodemdaling, nl. "Het behoud van een alternatief verdienmodel van de agrarische ondernemer is daarbij een leidend principe." De PvdD vindt het voorkomen van bodemdaling en CO2 uitstoot in dit gebied leidend. Naar schatting komt er in het Nederlands veenweidegebied jaarlijks tot 30 ton CO2 per ha. vrij. Voor heel Nederland betekent dat 4,2 miljoen ton CO2 uit veengronden en dat is evenveel als de uitstoot van 2 miljoen personenauto's. Bovendien is de ambitie voor bodemdaling, die nu is geformuleerd, lager dan in Noord-Holland, waar men tot doel heeft: helemaal geen bodemdaling meer. In PS werd dat recentelijk ook aan de orde gesteld, nl. dat het moet gaan om het stoppen van bodemdaling in plaats van het streven naar maatschappelijk aanvaardbare bodemdaling. De huidige formulering geeft te veel ruimte voor interpretatie en dient niet per definitie de verlaging van de CO2 uitstoot. De PvdD ziet op dit punt graag een scherpere ambitie. In dat kader ziet de fractie uit naar de visie op bodemdaling die later zal verschijnen.

Vorig jaar november werd dierenwelzijn nog als één van de hoofdlijnen benoemd in de hoofdlijnennotitie. De PvdD was blij met die keuze. Nu blijkt van al die hoofdlijnen het dierenwelzijn te zijn gesneuveld.

De heer Germs vraagt hoe de PvdD denkt de bodemdaling te kunnen stoppen.

De heer V.d. Steeg antwoordt dat dit mogelijk is door verhoging van het grondwaterpeil en vernatting. Dat veronderstelt wel dat er bepaalde keuzes moeten worden gemaakt, bv. geen koeien meer in dat gebied. Wellicht gaat het maatschappelijk belang boven het individuele verdienmodel van een agrariër. Dergelijke keuzes zouden ook in deze visie gemaakt kunnen worden.

Spreker vraagt vervolgens waarom dierenwelzijn als hoofdlijn in voorliggende visie is gesneuveld.

Wat betreft milieu en klimaat valt het op dat landbouw als oplossing wordt neergezet voor de problemen die er zijn. Echter, men kan er niet aan voorbij gaan dat de landbouw een hele belangrijke bijdrage levert aan problemen op het gebied van milieu en klimaat. Dat wordt bij het thema Gezondheid duidelijk erkend, nl. dat erkend moet worden dat de landbouw negatieve effecten heeft op de gezondheid, als het gaat om ammoniakuitstoot, fijnstof, stank en lawaai. Ook de PvdA ging daar zojuist op in.

Spreker meent dat genoemde problemen bij de haren moeten worden gevat, voor zover dat behoort tot de verantwoordelijkheid en bevoegdheid van de provincie Utrecht.

De PvdD sluit aan bij een aantal ingediende zienswijzen, w.o. die van de PCL. De strekking daarvan is dat men er niet komt met alleen maar mooie woorden. Het gaat over het uitzetten van lijnen en schetsen maar er zullen duidelijke keuzes moeten worden gemaakt. Ook de natuur- en milieuorganisaties geven aan dat

de ambitie te voorzichtig is en dat niet duidelijk is hoe de ambities gerealiseerd moeten worden. Het stuk bevat veel open einden die nog nader moeten worden ingevuld.

De noodzaak om duidelijke keuzes te maken op het gebied van het landbouw- en voedselsysteem gaf de RvL vorige week ook weer aan. In de balans voor de leefomgeving 2018 staat: "Een ingrijpende verandering in het landbouw- en voedselsysteem is nodig om de lange termijndoelen van het klimaat, milieu en natuurbeleid te halen." De Nederlandse landbouw legt een aanzienlijke druk op het milieu, een druk die samenhangt met de grote oppervlakte die de landbouw bestrijkt en het grote aantal dieren dat er gehouden wordt. Vooral de effecten van de dierlijke productie op de leefomgeving zijn een groot knelpunt in het halen van de klimaat- en milieudoelen vanwege de uitstoot van broeikasgassen en milieubelastende stoffen als stikstof. De Raad voor de Leefomgeving zegt ook in het rapport dat regionale problematiek om nadere afspraken met provincies vraagt. Een kleinere veestapel zal t.z.t. de effecten van de veehouderij op milieu, landschap en biodiversiteit verminderen. De heer Greeven en de ChristenUnie gingen daar ook op in. Tegelijkertijd zegt de Raad voor de Leefomgeving dat de provincie nu de juiste instrumenten niet heeft en dat levert een spanningsveld op. Hoe kijkt de gedeputeerde daar tegen aan?

Mevrouw Noordenbos verwijst naar de vragen die NMU heeft ingediend. Worden die vragen nog beantwoord en met de commissie gedeeld of moeten die vragen in deze commissie worden herhaald?

Mevrouw Maasdam antwoordt dat de visie van NMU als inbreng naar de commissie is gezonden. Op verschillende momenten is daarover met alle partijen van gedachten gewisseld. NMU heeft ook daar een inbreng kunnen leveren. Het is niet haar bedoeling om brieven met vragen in deze commissie te gaan beantwoorden. Deze dienen als voeding voor het debat in deze commissie en in PS.

De voorzitter constateert dat fracties, die antwoord willen hebben op vragen van NMU, deze vandaag in hun eigen inbreng moeten meenemen.

Mevrouw Noordenbos vraagt of er een stimuleringsbeleid komt voor biologische landbouw. Zo ja, hoe ziet dat er dan uit? Onlangs hoorde de SP dat een kippenboer bij Hoogland graag wil uitbreiden van 63.000 naar 100.000 kippen. De ondernemer wil graag een omschakeling naar een biologische bedrijfsvoering maar dat wordt bemoeilijkt door supermarkten en andere partijen, zoals ook door LTO werd betoogd. Wat gaat de provincie concreet doen om die omslag wel mogelijk te maken? Hoe gaat de provincie concreet de regionale landbouw bevorderen? Zorgt het beleid binnen het huidige systeem ervoor dat kleinere landbouw wordt bevorderd? Echter, dat kan ertoe leiden dat er alleen maar grotere landbouwbedrijven gaan ontstaan.

De SP sluit aan bij de PvdD dat dierenwelzijn als doelstelling in deze visie wordt gemist.

De opmerking in het stuk dat landbouwgronden gaan verdwijnen noemt zij triest. Beter is het in de visie te omschrijven dat in deze gewerkt wordt aan landbouw die voor alle partijen goed is.

De heer Van Leeuwen begrijpt dat de SP er tegen is dat landbouwgronden verdwijnen. Is de SP tegen aanleg van zonneweides?

Mevrouw Noordenbos geeft aan dat eerst de daken moeten worden vol gelegd met zonnepanelen voordat daarvoor landbouwgronden worden gebruikt.

De heer Van Deún dankt de gedeputeerde en de ambtenaren voor het gevoerde proces. Voorliggende Landbouwvisie is een goed product. De PVV heeft in zijn verkiezingsprogramma staan dat boeren moeten kunnen blijven boeren en dat het boerenlandschap zoveel als mogelijk is in stand moet kunnen blijven. De Landbouwvisie is qua lay-out een mooi stuk geworden. Tegelijkertijd constateert hij dat men tracht in te schatten hoe de wereld er over 32 jaar zal uitzien maar dat lukt niet echt goed. Toch zien de meeste jonge boeren kansen en milieuorganisaties ook, dus het lijkt een redelijk compromis te zijn. Boeren kunnen onder

voorwaarden verder met boeren, wel met de kanttekening dat het landbouwbeleid hoofdzakelijk in Europa wordt vastgesteld, daarna in de Staten-Generaal en als laatste door provincies. De minister van Landbouw heeft in haar conceptvisie aangegeven dat zij geen kunstmeststoffen meer wil, maar duurzame, inclusieve en liefst circulaire landbouw. Die mag duurder zijn dan de 11% die nu wordt betaald van het inkomen aan eten. Ze vergeet echter dat Nederland geen geïsoleerd land is en afhankelijk is van de wereldmarkt, zoals zojuist ook door het LTO werd aangegeven. Moeten dan toch maar de grenzen worden gesloten, niet alleen voor migranten maar ook voor de wereldhandel? De Landbouwvisie is ook een bouwsteen voor de toekomstige omgevingsvisie. De Omgevingsvisie gaat uit van minder regels en samen met inwoners naar oplossingen zoeken. Dat wordt in deze Landbouwvisie gemist. Ter zake verwijst hij naar de bijdrage van de brede boer en boer Jacco die een en ander op verzoek van mevrouw Broere op papier zal zetten. Hij vraagt een antwoord op die brief en op de visie om minder regels en meer samen met boeren naar oplossingen te zoeken. Evenals de PvdD mist de PVV aandacht voor dierenwelzijn, hoewel de boeren daarin meestal wel hun verantwoordelijkheid nemen. Meer moet worden nagedacht of maatregelen passen in het verdienmodel van de boer. Anders is het wensdenken en gaat het er nooit van komen. De PVV vindt het van het grootste belang dat er van deze mooie plannen ook wat terecht komt. De PVV is benieuwd naar het concrete uitvoeringsplan met daarin maatwerk en doelstellingen voor een reële termijn, en niet voor 32 jaar. Hij verwijst naar het collegeprogramma met duizenden nul op de meter woningen, die de afgelopen vier jaar niet gerealiseerd zijn. Vele intenties komen soms niet uit. De PVV ziet de Landbouwvisie als een wijze van wensdenken en wacht af wat daar van terecht komt.

Mevrouw Kolthof constateert dat 2050 de nieuwe stip is die de Landbouwvisie op de horizon zet. De jonge boeren, die dan gaan beginnen, zijn nu nog niet eens geboren. Ook de consument van 2050 loopt nu nog voor een deel in de luiers. Dat ziet het CDA als een kans om de nieuwe generatie van jongs af aan bij de hand te nemen en zo in een geleidelijk tempo toe te werken naar een nieuw soort landbouw. In het ideaalplaatje van het CDA heeft elke supermarkt in de provincie in 2050 een speciaal schap voor verse producten met een Utrechts keurmerk dat zij de "Stichtse Heerlijkheid" heeft gedoopt: streekgebonden producten uit alle hoeken van de provincie, vlees uit het Oosten, zuivel uit het Westen, fruit van de telers en paling uit eigen kweek. Dankzij de veelzijdigheid van Utrecht biedt de Stichtse Heerlijkheid een breed palet aan producten. Maar er mag geen misverstand over bestaan dat idealen mooi zijn maar ook in 2050 moet een agrarisch bedrijf allereerst rendabel zijn. Natuurinclusief of circulair betekent niet terug naar de jaren vijftig maar is vooruit naar 2050. Geen keuterboertjes met 15 melkkoeien, een handvol varkens en een klein stukje akker, een tijd die teveel wordt geromantiseerd. Ook in 2050 moet de boer een fatsoenlijke boterham kunnen verdienen. Circulariteit is geen doel op zich. Het streven naar kleinschalige circulariteit, liefst op bedrijfsniveau zoals beschreven in de Landbouwvisie, klinkt nobel maar het is de vraag of het realistisch is. Niet grondgebonden bedrijven willen niet aan die eis kunnen voldoen. Circulariteit in regionaal verband is volgens het CDA reëler. Grootschalig is niet altijd slechter en niet alles is maakbaar in dit verband. De overheid praat vaak over het imago van boeren maar vraagt men zich wel eens af wat het imago van de overheid bij de boeren is? Een hindermacht. Regelgeving staat innovatie en voor de handliggende oplossingen in de weg. Regelgeving is vaak gebaseerd op specialisatie en intensieve veehouderij. Hierdoor wordt de introductie van nieuwe bedrijfselementen geblokkeerd. Dat maakt verbreding van het boerenbedrijf lastig. Het agrarisch onderwijs is nog altijd gericht op massa en specialisatie van de boer. Binnen het agrarisch onderwijs is in de komende generatie een cultuuromslag nodig. Hiervoor moet de agrarische sector bij dit onderwijs worden betrokken. Goede ervaringen uit het veld kunnen zo worden doorgegeven aan een nieuwe lichter student. "Jong geleerd, oud gedaan" geldt ook in de bedrijfsvoering van de landbouw.

Als het gaat om boerenbedrijven die het niet redden, stelt zij de vraag wat te doen met de VAB. In de Landbouwvisie wordt gesproken over het langdurig benutten van Europese subsidies. Deze zijn echter gebonden aan de eis van medefinanciering. Hiervoor heeft de provincie na 2020 vooralsnog geen budget ingeruimd. Ook wordt in de Landbouwvisie de mogelijkheid tot ombouw naar woonruimte niet genoemd, als oplossing tegen leegstand. In het Oosten van het land boekt men goede resultaten met knoopen. Hierbij maken meerdere particulieren gebouwen op het voormalige boerenbedrijf geschikt voor bewoning. Ook in Utrecht zou de provincie volgens het CDA een proeftuin voor dergelijke bewoning moeten creëren. Ook kan worden gedacht aan ouderenwoningen of wonen met een zorgfunctie. Mocht dat geen uitkomst zijn, bv. omdat het boerenbedrijf te afgelegen ligt, dan is overname van het land door een andere boer een prima optie. Het wordt aantrekkelijker wanneer deze boer ook een gedeelte van de bebouwbare grond mag overnemen voor zijn eigen perceel. Wanneer hij een 0,5 ha. extra bebouwd en de oude gebouwen verdwijnen, dan levert dit nog altijd een extra hectare aan niet bebouwde grond op.

Het CDA kan zich in grote lijnen vinden in deze Landbouwvisie maar een zorgvuldige uitwerking in de toekomst is nodig.

De heer Van Muilekom memoreert dat de landbouw op dit moment vraagstukken oplevert. Vindt het CDA dat bedrijven allereerst rendabel op de huidige wijze moeten doorgaan, met wellicht wat aanpassingen, of moet de nieuwe landbouw wel aandacht hebben voor nieuwe duurzame ontwikkelingen?

Mevrouw Kolthof licht toe dat boeren ertegen aanlopen dat elke nieuwe regeerperiode nieuwe investeringen vraagt. In de boerensector is het een gevleugelde uitspraak dat “als je rood staat, je lastig groen kunt denken.” Wil men boeren zover krijgen dat ze mee gaan in dit proces, dan moet de tijd tot 2050 daar ook voor worden benut. Daar moeten niet onmiddellijk doelen en concrete realisaties aan worden gekoppeld. Dat proces moet vooral van onderaf vorm krijgen om uiteindelijk een duurzame landbouw tot stand te brengen.

De heer Van Leeuwen complimenteert de gedeputeerde en de ambtenaren met dit document en het gevoerde proces. De SGP heeft vragen over de status van dit document. De Landbouwvisie functioneert als richtingwijzer in het transitieproces naar een vitale duurzame landbouw. Deze visie functioneert als een soort verlanglijstje van GS. Ook leest hij dat de Landbouwvisie een bouwsteen is bij de ontwikkeling van de Omgevingsvisie. Dan wordt het een andere functie, dan wordt het een kader van het provinciale beleid, voor provinciale regels en subsidies. Die worden dan aan de hand van deze visie beoordeeld. Ook leest hij dat de Landbouwvisie een doorwerking zal krijgen in lopende provinciale programma's, zoals de AVP. Dat zou dan inhouden dat na vaststelling van deze visie er een uitvoeringsprogramma wordt verwacht, waarin concreet wordt gemaakt welke bedragen naar welke doelen gaan en welke projecten daarvoor in aanmerking komen. Hij wil van de gedeputeerde horen welke van de drie doelen leidend is.

Wat betreft het proces leest hij dat deze visie tot stand is gekomen in een participatief proces. Hoe is dat proces gelopen? Hoeveel feitelijke inbreng hebben de verschillende partijen gehad? Herkennen de gesprekspartners zich in de uitkomsten. Zijn er signalen over de tevredenheid van betrokkenen? Wat gaat het college bv. doen met het heldere rapport van O-gen? Worden de aanbevelingen uit dat rapport overgenomen? Hij werd vorige week geraakt door een uitspraak van de heer Van Zanten, nl. “De Landbouwvisie is van iedereen”. Hij verwacht dat dat ook het streven is van GS. Graag hoort hij dienaangaande een reactie.

Wat betreft de rendabele landbouw, vraagt hij naar de zin: “Dat de sector deze bijdrage alleen kan leveren op basis van een rendabele bedrijfsvoering is evident.” Dat vindt de SGP een terechte constatering. Er wordt in deze landbouwvisie nogal wat van de boeren verwacht. Een boer is een enorm multifunctioneel bedrijf en werkt mee aan: voedselvoorziening, VAB problematiek, tegengaan van bodemdaling in het veenweidegebied, biodiversiteit, energie, water, bodem, landschap en gezondheid. De vraag is dan ook wat

de provincie concreet onderneemt om een rendabele bedrijfsvoering, die volgens GS evident nodig is, te faciliteren en te ondersteunen.

In de Landbouwvisie wordt een positief beeld geschetst van de biologische veehouderij. Op zich is dat correct. De biologische veehouderij heeft vele positieve aspecten, maar er zijn ook nadelen. De reguliere landbouw heeft door een grotere efficiency procentueel een minder grote impact op het milieu. Bovendien is de biologische veehouderij afhankelijk van de markt. Op pag. 12 staat dat het aan de Utrechtse ondernemers zelf is om al dan niet de keuze voor omschakeling te maken. Dat is niet juist. Als er geen markt is, is er ook geen mogelijkheid voor omschakeling. Bekend is dat de vraag naar biologische producten bepaald wordt door de consument, dus de markt. Als er meer afname is, kunnen meer boeren overschakelen naar biologisch. Is het college het met hem eens dat de biologische landbouw in dit stuk eenzijdig positief wordt neergezet? Zijn het niet vooral de keuzes van de consument die de groei van de biologische landbouw in de weg staan? Zijn GS bereid de consument te bewegen om meer biologische producten te kopen?

Met betrekking tot de intensieve veehouderij is er in de media veel onrust ontstaan over de visie van de provincie op de intensieve veehouderij. Het lijkt erop dat de intensieve veehouderij in een sterfhuisconstructie wordt gestopt. Hij hoopt op een helder antwoord van de gedeputeerde op de volgende vragen:

- Is er in de provincie nog ruimte voor intensieve veehouderij of eigenlijk niet meer?
- Weet het college dat de intensieve landbouw heel veel reststromen, dus afval, in het voer verwerkt? Zojuist hoorde hij van zijn fractiemedewerker dat alleen al in de varkenssector wordt 2,9 miljoen ton per jaar aan restafval verwerkt.
- Dat de provincie voor circulariteit gaat, is volgens de provincie een logische keuze. Wel heeft de SGP bedenkingen bij de schaal waarvoor gekozen wordt. Het zou mooi zijn de kringloop op erf niveau of op lokaal niveau te sluiten. De vraag is of er kansen worden misgelopen wanneer circulariteit tot het eigen erf wordt beperkt en in uitzonderingsgevallen tot de regio. In welke andere sector verwachten GS dat circulariteit op het eigen erf wordt gerealiseerd? Is het de gedeputeerde opgevallen dat de minister in haar Landbouwvisie wat dit betreft een andere schaal voor kringlooplandbouw als mogelijkheid ziet? Bij een circulaire landbouw hoort wat de SGP betreft ook dat de mest beschikbaar blijft voor de regio. Op dit moment is er echter wetgeving die boeren dwingt kunstmest in te zetten op hun percelen, omdat mest niet mag worden aangevoerd. Is het college het met de SGP eens dat hier sprake is van regelgeving die de circulariteit van de landbouw in de weg staat? Is het college bereid om in deze ook actief te gaan lobbyen richting het rijk?
- Wat betreft de gezondheid, leest hij dat de provincie op zoek gaat naar een op feiten gebaseerde helderheid over de invloed van landbouw op gezondheid. Dat is positief en is altijd de doelstelling van de SGP geweest. Wel is de SGP benieuwd hoe dat zich in de praktijk vertaalt. Betekent dit dat genomen besluiten over de geitenhouderij voortaan pas worden genomen als de feiten helder zijn? Hij hoopt dat er meer onderzoeken worden gefinancierd naar gezondheid rondom veehouderijen.
- Positieve woorden leest hij over de insectenteelt in de verticale landbouw. De SGP heeft geen bezwaren tegen deze nieuwe manieren van landbouw als er markt voor is en mensen die producten willen eten. De SGP is altijd voorstander van efficiency. De fractie roepen PS op nu na te denken of men dit echt wil. Is dat het geval dan moet de provincie daar niet over 10 jaar op terugkomen. De SGP en de agrariërs hebben geen behoefte aan een nieuwe tak van landbouw die over 10 jaar weer wordt tegengewerkt door de overheid. Boeren mogen onderhand nu wel eens helderheid van de overheid verwachten, immers, de provincie wil in verbinding zijn.
- Wat betreft de regionale verschillen, staat in het document Horizon 2050 een mooie paragraaf over de landbouw, nl. "Landbouw produceert vooral voor de regio en levert duurzaam en gezond voedsel aan de stad. Tegelijkertijd blijven sommige vee- en fruitteeltbedrijven actief op de wereldmarkt."

Er zijn grote verschillen per regio.” De SGP wil dat onderstrepen. In het document wordt dat als volgt uitgewerkt: rond de steden wordt er gefocust op lokale voedselvoorziening met korte ketens en op recreatieve voorzieningen; in de regio Foodvalley op innovaties en transformatie naar circulaire landbouw; in het Groene Hart op natte teelten natuurinclusief en in het Kromme Rijngebied op fruitteelt. De SGP zou graag zien dat die regionale verschillen verder worden uitgewerkt en een grote plaats krijgen in de provinciale omgevingsvisie. Dan ontstaat er ruimte om voor het Oostelijk deel van de provincie te werken met de menukaart van Foodvalley. Gebeurt dat niet, dan blijft er een tweedeling in de Gelderse Vallei. Hij hoort graag de reactie van het college op dit punt.

- Tijdens de expertmeeting werden er verschillende initiatieven gelanceerd. Een aantal daarvan kan nu niet worden gerealiseerd vanwege regelgeving. De heer Van Muilekom sprak daar zojuist ook over. De SGP vraagt of het college bereid is om in deze Landbouwvisie een opening te bieden voor initiatieven van mensen die met twee benen in de klei staan. Hij doelt met name op het idee van boer Jacco en boer Bert over het eten van koeienvlaaien.

Gedeputeerde Maasdam gaat in op de gemaakte opmerkingen en vragen.

Zij is blij dat de commissie RGW zijn tevredenheid heeft uitgesproken over voorliggend document en het gevoerde participatieve proces. Minstens zo belangrijk is het dat er waardering is uitgesproken voor het ambtelijk apparaat.

Veel vragen en reacties hebben een overlap, om die reden geeft ze nu een wat bredere reactie.

De commissie heeft breed de uitdaging neergelegd om met elkaar aan de gang te gaan. Zij vindt dat nu het goede moment. Overigens is er geen afstemming geweest tussen Den Haag en Utrecht wat betreft het uitbrengen van de Landbouwvisie. De noodzaak om de landbouw te hervormen naar een duurzame sector leeft heel breed, onder de agrariërs, onder de natuurpartijen en anderen. In de discussie over het klimaat-akkoord wordt steeds gekeken naar een transitie in de landbouw. Dagblad Trouw heeft in de afgelopen periode bv. artikelen over de Staat van de Boer uitgebracht. Daarin komt de behoefte van de boeren zelf naar voren om over te stappen naar meer duurzame, natuurvriendelijke productiemethoden. De Landbouwvisie wil dat perspectief voor de transitie schetsen. Nadrukkelijk stelt zij dat het hier niet gaat om een blauwdruk; het vraagt lef, tijd, vertrouwen en partnerschap om de transitie in te gaan.

De Minister sprak wellicht niet letterlijk over een transitie maar zet in op kringlooplandbouw en daarmee geeft ze aan dat er veranderingen noodzakelijk zijn. Inderdaad is er een systeemverandering aan de orde. Tijdens de Expertmeeting werd gesproken over de breedste boer en de meest efficiënte boer. De Landbouwvisie sluit beide niet uit. Er is kennis en technologie, met name uit de regio Foodvalley, en dat is hard nodig. Het gaat hier beslist niet om contraire paden maar paden die tegelijkertijd moeten worden bewandeld. De provincie wil daarmee nadrukkelijk inzetten op een duurzame landbouw. De grondgebonden en niet grondgebonden landbouw spelen daarin beide een rol.

De grote vraag is hoe en wanneer de provincie daar gaat komen. De provincie gaat met alle partijen in gesprek om in de komende vier maanden tot een uitvoeringsprogramma te komen. Dat uitvoeringsprogramma zal begin 2019 gereed zijn. Transitie vraagt vertrouwen en tijd maar geeft ook uitdagingen. Verschillende partijen vroegen om concrete doelen. Tijdens de Expertmeeting kwamen er concrete doelen voorbij, bv. 10% regionale productie. Het uitvoeringsprogramma met doelstellingen kan niet alleen door de provincie worden opgesteld, ook de andere partijen zijn daarvoor nodig. Het gaat hier om een sector die zijn eigen keuzes maakt. Als alle partijen daar gezamenlijk hun schouders onder zetten, dan wordt dat proces in gang gezet. Vertrouwen is nodig in de partijen die daarbij betrokken zijn. Dat is ook de reden dat er in deze visie nog geen concrete doelen zijn opgenomen. Deze worden in het uitvoeringsprogramma verwoord.

De heer Van Leeuwen begrijpt dat de gedeputeerde de grondgebonden en niet grondgebonden landbouw wezenlijke onderdelen van deze Landbouwisie vindt. Echter, hij vindt dat niet terug in deze visie. De te-
neur daarin is dat men afwil van de niet grondgebonden landbouw.

Gedeputeerde Maasdam antwoordt dat dat laatste beslist niet in de visie is opgenomen. Wel staat erin dat men een transitiepad in moet gaan. Nadrukkelijk verwijst zij naar de regiodeal Foodvalley en de innovaties die met andere partijen zoals de provincie Gelderland, de universiteiten, de boeren en de lokale overheid nader worden uitgewerkt.

Vele fracties stelden vragen over het uitvoeringsprogramma. Daar staat of valt de transitie mee. Het uitvoeringsprogramma wordt met de samenwerkingspartners vorm gegeven, binnen en buiten de provinciale organisatie, immers, de landbouw raakt aan vele terreinen. Daarvoor wordt een transformatiedeskundige in de arm genomen, temeer daar er een samenhangend stelsel van projecten en programma's tot stand moet komen. Daarin zullen uitdagingen voor de korte en de langere termijn worden geformuleerd, die door de partijen worden gedragen. Zo wordt opschaling van succesvolle pilots belangrijk. In de praktijk blijkt dat vaak ingewikkeld te zijn. Ook wordt nagegaan welke interventies van de provincie verwacht worden. Dat hangt ook samen met de governance en dat laatste kan in de verschillende projecten op een andere manier worden vormgegeven, omdat dit met verschillende partners wordt uitgevoerd.

Gevraagd werd of het uitvoeringsprogramma terugkomt in PS. Zij staat op het standpunt dat het uitvoeringsprogramma uiteraard in deze commissie wordt besproken. Waar mogelijk zal zij de reacties van de commissie verwerken.

De voorzitter begrijpt dat het uitvoeringsprogramma van de Landbouwisie op dezelfde wijze wordt behandeld als het uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling. Dat wordt door de gedeputeerde beaamd.

De heer Kroon constateert dat in voorliggend document de kaders voor de uitvoering worden vastgesteld. De echte keuzes komen in het uitvoeringsprogramma terecht. Zijn fractie pleit ervoor dat door PS te laten vaststellen.

Gedeputeerde Maasdam sluit aan bij de opmerking van de voorzitter, nl. behandeling van een uitvoeringsprogramma in de commissie en de vaststelling van de Landbouwisie in PS. Zij vindt dat een logische volgorde.

De heer De Heer wijst erop dat het uitvoeringsprogramma nogal divers is. Aan de ene kant gaat het om concrete ambities en doelen, maar aan de andere kant gaat het om een concrete aanpak met alle partners. Van dat laatste kan hij zich voorstellen dat dat niet door PS wordt vastgesteld, echter, over de ambities en de concrete doelstellingen zouden PS juist naar het oordeel van de ChristenUnie wel een uitspraak moeten doen. Moet dat middels moties bij deze Landbouwisie of moet dat later bij het uitvoeringsprogramma? Partners vragen de provincie de 10% regionale productie in 2030 als ambitie uit te spreken. Veel partijen zijn geneigd dat te doen. Moet dan nu in een motie worden vastgelegd?

Gedeputeerde Maasdam begrijpt dat bedoeld wordt op de 10% regionale productie, zoals tijdens de expertmeeting passeerde. Wanneer alle partners gaan starten met een transformatieproces, dan zullen er gezamenlijk concrete doelen moeten worden geformuleerd. De genoemde 10% kan daarvan een voorbeeld zijn. Wanneer de fracties die 10% willen, dan houdt niets hen tegen om dat nu in te brengen.

De heer Kraaijeveld is het met de heer De Heer eens dat het jammer is dat de doelstellingen niet in het voorproces door PS worden meegenomen. Het lijkt er nu op alsof een motie het enige middel is om toch die doelstellingen meer tastbaar te krijgen.

De voorzitter onderscheidt de visie en het uitvoeringsprogramma. Dat laatste is een verantwoordelijkheid van GS. PS kunnen via de commissies bij uitvoeringsprogramma's betrokken worden, zoals nu het geval is, maar een uitvoeringsprogramma wordt in principe niet door PS vastgesteld. Wanneer een statencommissie toch vindt dat een uitvoeringsprogramma op PS niveau dient te worden behandeld, dan kan dat op dat moment worden besproken.

De heer Kraaijeveld constateert dat in de landelijke Landbouwvisie doelstellingen concreet zijn verwoord. Dat maakt dat er later ook hele duidelijke keuzes kunnen worden gemaakt. Hij vraagt dat ook voor de provinciale Landbouwvisie.

Gedeputeerde Maasdam is van mening dat in de provinciale Landbouwvisie het transitieproces en het toekomstbeeld helder worden geschetst, nl. dat de landbouw in 2050 duurzaam en volhoudbaar moet zijn én maatschappelijk gewaardeerd. Het pad daartoe kent verschillende momenten. Daarbij moet in acht worden genomen dat een transitie tijd vraagt. Zij vraagt het vertrouwen in elkaar en in de partners om die transitie vorm te geven. Dat geldt ook voor het dichterbij elkaar brengen van landbouw en natuur. Hier ligt een heldere ambitie voor 2050 die nog ruimte geeft aan een nadere invulling.

Concrete acties gaan landen in het uitvoeringsprogramma en daar wordt de komende vier maanden aan gewerkt, met behulp van een transformatiedeskundige.

Wat betreft de governance, zal er ook naar de gebiedscommissies worden gekeken. Het is zaak dat de gebieden en de thema's in dit proces bij elkaar worden gebracht. Duidelijk is dat de aanpak in Foodvalley, in het Veenweidegebied en in de Kromme Rijnstreek verschillend kan zijn: daar moet dan ook wel de ruimte voor worden geboden.

De heer Germis vraagt wat de transformatiedeskundige in de uitvoering gaat doen. Wat voegt die functionaris toe, naast de gedeputeerde en de staf?

Gedeputeerde Maasdam antwoordt dat de transformatiedeskundige zich gaat bezighouden met de theory of change en hoe dat het best kan worden ingezet, zodat er een samenstel van programma's en projecten gaat ontstaan, dat daadwerkelijk tot transformatie in de landbouw gaat leiden. Zo is het belangrijk dat geslaagde projecten opschaalbaar zijn. Zij weet uit ervaring dat vele pilots niet verder komen dan de pilotfase, terwijl ze erg belangrijk zijn voor transitie. Dat is een belangrijke taak van de transformatiedeskundige.

Verschillende keren maakte de commissie opmerkingen over de biologische landbouw. In de visie staat dat alle duurzaamheidsinitiatieven zullen worden ondersteund. Het wordt een brede ontwikkeling naar een duurzame landbouw. Daarvoor zijn er meerdere wegen. Biologische landbouw, maar ook andere vormen van landbouw, dragen daaraan bij.

Geconstateerd werd dat de Landbouwvisie niet is dichtgetimmerd. Zij gaf aan dat het een transitieproces is en dat kan per regio en opgave om een ander antwoord vragen. De Landbouwvisie is ook een bouwsteen voor de Omgevingsvisie en ook dat vraagt ruimte, immers, de Omgevingsvisie vraagt om een integrale afweging die in de komende periode moet worden gemaakt. Eind dit jaar zal er in PS al het debat worden gevoerd over het koersdocument.

Kritische kanttekeningen werden er bij POP 3 gemaakt. Nu is ervoor gekozen maximaal op POP 3 in te zetten, omdat daarmee maximaal budget uit Brussel wordt binnengehaald. Die keuze kan voor een deel worden heroverwogen om na te gaan of bepaalde middelen gericht, maar dan zonder cofinanciering, kunnen worden ingezet. Dat zal in het kader van het uitvoeringsprogramma worden bezien. Belangrijk is POP 4 met het gemeenschappelijk landbouwbeleid, dat binnenkort verschijnt. In POP 4 worden de lessen, die met POP

3 zijn geleerd, meegenomen. Het is belangrijk dat daar speelruimte in komt. De provincie Utrecht zal daar richting EU en het IPO op gaan inzetten.

De heer De Heer vraagt wanneer daarover uitsluitel kan worden gegeven. Is dat bij de komende begroting al mogelijk?

Gedeputeerde Maasdam wil dat (begin 2019) koppelen aan de discussie over het uitvoeringsprogramma. Dan wordt duidelijk of en waar er gericht middelen kunnen worden ingezet.

Zij licht vervolgens toe dat dierenwelzijn zeker van belang is, maar de provincie kan dat slechts beperkt beïnvloeden. Wel worden er in de PRV eisen gesteld aan bedrijfsuitbreiding: dierenwelzijn is één van die eisen.

De heer Germes vraagt een reactie van de gedeputeerde op natuurinclusief en de energietransitie met zonnepanelen.

De voorzitter constateert vervolgens dat de commissie behoefte heeft aan een meer gedetailleerde beantwoording door de gedeputeerde.

Mevrouw Maasdam zegt dat toe.

Verschillende keren is er gesproken over regelgeving met daarbij de vraag of de provincie bereid is knellende regelgeving in de transitie aan te passen. Uiteraard is die bereidheid er, maar dan moeten er eerst vragen worden beantwoord:

- Eerst moet worden onderzocht of regelgeving daadwerkelijk knelt, immers, waar een wil is, is een weg.
- Is er sprake van knellende landbouwregelgeving, dan is het de vraag of dat de landelijke, de Europese, de gemeentelijke of de provinciale regelgeving is.
- De derde vraag is of de provincie daar iets aan kan doen. Is het geen zaak van de provincie, dan is zij bereid knellende regels voor te leggen aan het rijk of EU, dus lobbytrajecten in te zetten.

Is de provincie in staat knellende regels aan te passen, dan wordt dat altijd afgewogen tegen andere belangen. Dat kan betekenen dat er evidente redenen kunnen zijn om regelgeving niet aan te passen.

De voorzitter verwijst naar de vraag over de aanpak stikstof en of dat als criterium voor natuurinclusief boeren kan worden meegenomen. Zij begrijpt van de commissie dat er ook behoefte is aan beantwoording van die concrete vraag.

Gedeputeerde Maasdam zegt toe dat zij de vragen zal langslopen en daar op zal reageren.

GroenLinks sprak over de relatie tussen het landelijke en het provinciale landbouwbeleid. Spreekster meent dat er op dat vlak een win/winsituatie kan worden bereikt. Het interbestuurlijk programma wordt nu vormgegeven. De minister verwijst daarnaar en dat bevat bij uitstek de link tussen landelijk en provinciaal beleid alsmede de regierol die op dat vlak voor provincies is weggelegd. Binnen het IBP zijn provincies verantwoordelijk voor het vitaal platteland.

De heer Kroon sprak eerder over de natuurinclusieve landbouw en er wordt ook gesproken over een pilot om te experimenteren in de groene contour. GroenLinks vindt dat geen vervanging voor toekomstige natuur en vroeg zich af wat het doel is van die pilot en wat het beoogde vervolg is. NMU heeft hierover een tekstvoorstel gemaakt.

Gedeputeerde Maasdam zet uiteen dat uitvoering wordt gegeven aan de motie over de groene contour die door PS is aangenomen, zoals zij op 9 juli heeft toegezegd. De pilots moeten gaan uitwijzen welke natuurkwaliteiten er kunnen worden bereikt in de groene contour, en welke versterking dat geeft voor het NNN. De heer Kroon vraagt of dat een vervanging is van de uiteindelijke realisatie van natuur in de groene contour of betreft dit een overgangssituatie richting de toekomst?

Gedeputeerde Maasdam verwijst naar het Akkoord van Utrecht waarin het aantal hectares voor het NNN worden genoemd. Ook worden daarin uitspraken gedaan over de groene contour. Wordt er in de groene contour natuur gerealiseerd, dan wordt dat uiteindelijk NNN. Meerdere keren is er in deze commissie gesproken over de vraag hoe dat dichterbij elkaar kan worden gebracht. Er wordt nu gewerkt aan de versterking van natuur en landbouw: wat kan de landbouw bijdragen aan natuur en wat kan natuur bijdragen aan landbouw. Binnenkort zal zij daarop terugkomen.

In principe kan zij zich vinden in het tekstvoorstel ter zake van NMU.

De heer V.d. Steeg brengt, naar aanleiding van de vraag van de heer Kroon, in herinnering dat destijds bij de PRS ook is besloten om geen ontwikkelingen in de groene contour toe te staan, die toekomstige natuurontwikkeling zouden kunnen belemmeren.

De heer Van Leeuwen wijst erop dat dit in het Akkoord van Utrecht is opgenomen.

Gelet op de tijd, vraagt de voorzitter de gedeputeerde toch meer op hoofdlijnen te reageren, bv. over de zonneweiden. Andere vragen, bv. over de mestvergistings, kunnen schriftelijk worden afgedaan.

Gedeputeerde Maasdam vervolgt dat er in de inbreng van deze commissie veel suggesties naar voren zijn gekomen die, waar mogelijk, zullen worden meegenomen in het uitvoeringsprogramma.

Terugkomend op de vraag over de zonneweides, memoreert zij dat gesuggereerd werd in dat opzicht een ladder van duurzaamheid te volgen. Die suggestie zal in de omgevingsvisie bij de integrale afweging worden meegenomen.

Meerdere malen is gewezen op de bodemdalingproblematiek. Dat heeft inmiddels een hoge mate van urgentie gekregen, niet alleen in provincies, maar ook op rijksniveau. Daarover is ook een regiodeal afgesloten. De commissie heeft een memo ontvangen waarin wordt aangegeven dat er een visie op de bodemdaling wordt ontwikkeld, samen met andere provincies.

Gevraagd werd of de provincie Utrecht een strategische grondpositie wil gaan innemen. In principe wordt de huidige beleidslijn voortgezet. In de Landbouwvisie staat ook dat onderzocht wordt of de provincie een strategische grondpositie zou moeten innemen. Ruilverkavelingsprocessen kunnen worden versneld wanneer er ruimte is in de grondpositie van de provincie.

Terugkomend op de landbouwstructuurversterking en de bijdragen daaraan van de provincie werd gesproken over het aantal kavels: 3 veldkavels en 60% huiskavel. Op dit moment is dat voor de huiskavel 47%. Het gaat hier overigens niet om harde criteria maar om streefcijfers.

Gevraagd werd om een heldere definitie voor de natuurinclusieve landbouw. Inderdaad bestaan er meerdere definities voor natuurinclusieve landbouw. Van belang is het dat de partijen, die zich inzetten voor het uitvoeringsprogramma, dezelfde kant opwerken. Daarvoor is een gedragen eenduidige definitie van belang. Haar voorstel is om dat mee te nemen in het uitvoeringsprogramma. Zij beaamt dat het hanteren van een eenduidige definitie inderdaad van belang is.

De voorzitter deelt vervolgens mede dat de interrupties niet meer in de spreektijd meetellen.

Gedeputeerde Maasdam komt terug op de vraag over de link met het ringpark. In dit kader gaat het om de vormgeving van de stad-landverbinding. Dat kan men regionaal op verschillen manieren aan de vorm stecken. Inderdaad moeten mobiliteit, wonen ook in relatie tot de stad-landverbinding integraal worden afgewogen in de Omgevingsvisie. Daar past ook de discussie over het ringpark in.

Goede suggesties zijn er over het VAB loket gedaan. De gebiedscommissies maken een projectplan en dat zal t.z.t. met deze commissie worden besproken.

In het bijzonder noemt zij de suggestie over de knoopen interessant.

De heer Germs vraagt wanneer de commissie de bespreking van het projectplan tegemoet kan zien.

Gedeputeerde Maasdam laat weten dat zij deze vraag schriftelijk zal beantwoorden.

De heer Van Leeuwen verwacht dat hij de schriftelijke antwoorden van de gedeputeerde op zijn vragen ruim voorafgaand aan de PS vergadering zal ontvangen.

De heer Germs vraagt nogmaals naar de energietransitie zonnevelden. Hij vraagt de gedeputeerde daar dieper op in te gaan. Nu sprak zij alleen maar van een integrale afweging, terwijl dat geldt voor alle beleidsvelden in de Landbouwvisie. Hoe staat de gedeputeerde tegenover de benutting van agrarische grond voor zonnevelden?

Mevrouw Maasdam antwoordt dat de provincie voor een landbouwtransitie en een energietransitie staat. Beide transitie vragen veel ruimte en daarover is ook in IPO verband gesproken. Veel provincies zijn te klein om alle ambities op dat vlak te kunnen realiseren en dat vraagt om –wellicht pijnlijke- keuzes. Gezamenlijk zal moeten worden afgewogen wat er ook in dat opzicht met de goede en de minder geschikte landbouwgronden gedaan. In de Landbouwvisie wordt ingegaan op mogelijkheden voor de minder geschikte landbouwgronden. De grote integrale afweging vraagt om heldere keuzes, ook omdat de provincie alleen op die manier zelf aan het stuur kan blijven zitten, als het gaat om zonnevelden.

De heer V.d. Steeg vraagt om een schriftelijk antwoord op zijn vraag over verkleining van de veestapel. Hij vraagt voorts om een toezegging van de gedeputeerde. Dierenwelzijn is als hoofdlijn weggevallen, zoals ook de SP en de PVV lieten weten, en de gedeputeerde zei zojuist dat ook zij dierenwelzijn van belang vindt. Hij vraagt om de toezegging dat zij het onderwerp dierenwelzijn toch als hoofdlijn in de uitwerking gaat beschouwen.

Gedeputeerde Maasdam heeft eerder aangegeven dierenwelzijn van belang te vinden maar gaf daarbij ook aan dat de provincie op dat vlak een beperkte rol heeft. Als de provincie bv. in de ruimtelijke ordening iets voor dierenwelzijn kan betekenen, dan wordt dat ook gedaan. Dat houdt zij overeind, bv. als het gaat om uitbreiding van bedrijven.

De heer De Heer komt terug op punten die ook door de GGD en de PCL zijn aangekaart. Er is voor de provincie geen actieve rol weggelegd als het gaat om gezondheidsbevordering. Zij hebben daar kritiek op en ook de ChristenUnie ziet op dat vlak een rol van de provincie. Hij vraagt of de bewuste zin kan worden geschrapt. Moet hij daarover een amendement indienen?

Gedeputeerde Maasdam vraagt naar de definitie van gezondheidsbevordering en de rol daarin van de provincie. Als het gaat om de inrichting van de fysieke leefomgeving, het recreëren en bewegen in een aantrekkelijk buitengebied alsmede het tegengaan van fijnstof heeft de provincie wel een rol. Gezondheidsbevordering en gezondheidsbeleid liggen h.i. vooral bij GGD en gemeenten.

De heer De Heer merkt op dat de provincie op meer terreinen met gemeenten samenwerkt. De PCL en de GGD vragen de provincie om een provinciebrede aanpak op dit vlak. Zeker bij de integrale aanpak moet de

provincie het durven om ook in deelgebieden een rol te nemen. Het gaat z.i. niet aan dit beleidsterrein daarvan uit te zonderen.

De heer Van Leeuwen vraagt om een uitspraak over de circulariteit en de schaal daarvan. De minister heeft dan ook gedaan. Is de gedeputeerde het met de SGP eens dat regelgeving de circulariteit van de landbouw in de weg staat en is zij bereid actief te lobbyen richting het rijk?

Gedeputeerde Maasdam antwoordt dat in de visie wordt aangegeven dat de provincie circulariteit nastreeft op een zo laag mogelijke schaal, bv. het eigen erf, maar ook op een wat andere schaal. Wanneer mooie initiatieven door regelgeving worden belemmerd, dan zal worden nagaan of dat ligt aan de regels van Europa, het rijk of van de provincie. Is dat laatste het geval, dan zal integraal worden afgewogen of die regels kunnen worden aangepast.

De heer Kraaijeveld komt terug op zijn inbreng over true pricing en het concept van “de vervuiler betaalt”. Hij vraagt hoe de gedeputeerde daar tegenaan kijkt.

Gedeputeerde Maasdam licht toe dat de transitie alleen maar een succes kan zijn, als duurzame landbouw ook economisch duurzaam is. Daar moeten goede verdienmodellen aan ten grondslag liggen. Daar hoort ook de bewustwording van de consument bij ten aanzien van voedsel. Ook de insprekers zijn daar op ingegaan. De verbinding stad/land en de boer/burger relatie moeten nadrukkelijker tot stand komen. Zo komt men dichterbij true pricing.

De heer Kraaijeveld bedoelde iets anders. Wanneer een boer pesticide gebruikt, dat terugkomt in een drinkwaterwinning van een waterbedrijf, dan moeten de burgers van de provincie meebetalen aan de tot standkoming van een zuiveringsinstallatie. De vervuiler zou moeten meebetalen voor de afvalstoffen die in het grondwater terechtkomen. Dat bedoelt hij met true pricing. De provincie zou bij de aanvraag van de bouw van een landbouwbedrijf bv. kunnen nagaan welke locatie al dan niet geschikt is, bv. niet bij een strategische locatie voor een drinkwaterwinning.

Mevrouw Maasdam meent dat de provincie de kostprijzen slechts zeer ten dele kan beïnvloeden. Er is sprake van vraag en aanbod en ook de consument zal bereid moeten zijn daarvoor meer te betalen. Dat maakt onderdeel uit van het totale transitieproces.

De heer Toutouh gaat ervan uit dat alle nog openstaande vragen schriftelijk zullen worden beantwoord. Ter zake verwijst hij naar zijn eerdere vraag dat boeren klagen dat de omvorming naar een biologisch bedrijf erg moeilijk wordt gemaakt, zoals het geval was bij de pluimveehouder in Amersfoort.

Gedeputeerde Maasdam meent dat deze vraag reeds eerder schriftelijk is beantwoord.

De voorzitter rondt de discussie over de Landbouwvisie af. Alle nog openstaande vragen zullen voorafgaand aan de PS-vergadering worden beantwoord. In PS zal over de Landbouwvisie een groot debat worden gevoerd.

3. AGENDA VITAAL PLATTELAND

3.1 Statenbrief motie 43A en motie 88 – kleine kernen

De SGP had eerder een vraag over deze statenbrief ingediend, maar heeft deze inmiddels teruggetrokken.

Mevrouw Chidi merkt op dat D66 zich aansluit bij de vraag van de SGP over de definitiebepaling.

De voorzitter wijst erop dat deze kwestie aan de orde kan worden gesteld bij een eventuele aanpassing van de subsidieregeling. Nu is het punt van de agenda afgevoerd.

4. NATUUR

4.1 *Statenbrief instelling natuurcompensatie*

De heer Kroon wil graag met de commissie en de gedeputeerde doorpraten over de precieze richtlijnen hiervoor en wat de relatie met de verdere invulling van de groene contour kan zijn en wat dit betekent voor de uiteindelijke natuuropgaaf binnen de provincie (wanneer er in de groene contour wordt gecompenseerd). Op langere termijn kan dit inhouden dat de hoeveelheid natuur zou gaan afnemen. In het Akkoord van Utrecht is een opgaaf voor de groene contour opgenomen, die nodig is voor een robuust natuurnetwerk en een hoeveelheid NNN. Wanneer er een stuk NNN wordt weggehaald, dat vervolgens in de groene contour wordt gecompenseerd, neemt dan niet per saldo de hoeveelheid natuur af?

Is het mogelijk jaarlijks een overzicht te ontvangen van aanvragen van ingrepen, en ingrepen waar natuurcompensatie voor nodig is, om de voortgang te kunnen bewaken?

De voorzitter merkt op dat die laatste vraag op een ander moment zal worden beantwoord.

De heer Kraaijeveld had een vraag over PAS en de boscompensatie in gebieden waar bos wordt gekapt. Hij heeft daar een afdoende antwoord op ontvangen, zodat dit is afgehandeld.

Gedeputeerde Maasdam komt terug op de vraag van GroenLinks: wat schiet men ermee op wanneer er compensatie in de groene contour wordt gerealiseerd? Als de uitvoering van natuur- en boscompensatie zou meetellen voor de realisatie van de groene contour, gaat het inderdaad ten koste van het NNN en bos in de provincie. Daar zou men dus weinig mee opschieten. Dat is een terechte constatering van GroenLinks.

De heer Kroon stelt de vraag of dat dan wel een wenselijke manier van werken is.

Gedeputeerde Maasdam antwoordt dat het niet van de provinciale opgave af gaat.

De heer Kroon merkt op dat er 1500 ha NNN is. Elders wordt een natuurnetwerk gecompenseerd dat vervolgens in de groene contour wordt gerealiseerd, waarmee de 4500 ha realisatie niet afneemt, maar wel het totale NNN. Is dat wenselijk?

Gedeputeerde Maasdam beaamt dat er per saldo minder NNN gaat ontstaan. In principe betekent dit wel wat.

4.2 *Memo GS inzake marsroute invasieve exoten*

De heer Kroon is blij dat er weer een stap is gezet in de uitvoering van de motie, hoewel er zoveel vertraging is opgelopen dat men bijna in lijn zit met de oorspronkelijke planning. Het is een goede zaak dat de provincie nu beter voorbereid is op de wettelijke taken, hoewel het voorliggende memo voor een deel nog steeds een plan voor een plan is. Vindt de rest van de commissie dat met dit memo voldoende tempo wordt gemaakt met het voorgestelde plan van aanpak, met name voor de Japanse/Aziatische duizendknoop?

Deze soort krijgt extra aandacht en er is sprake van een aanvullende Utrechtse lijst. In het memo wordt opnieuw gesproken over plannen in de toekomst maar nu is er nog niets concreets. Naar aanleiding van de antwoorden op de vragen van D66 begrijpt hij dat het mogelijk is dat er vanuit RGW een voorstel komt met een verdere toevoeging van Utrechtse exoten. Kan de commissie in de volgende vergadering met een voorstel komen? Waar moet dat voorstel aan voldoen? In de beantwoording wordt gesteld dat het niet bekend is hoe andere provincies met een eigen aanvullende lijst werken, maar wel wordt gesteld dat er met andere provincies wordt afgestemd en dat er ervaringen worden uitgewisseld. Blijft dat beperkt tot de landelijke

lijsten en niet tot de eigen lijsten? Wordt er met aangrenzende provincies overlegd over de Utrechtse soorten die worden toegevoegd, en in hoeverre er hulp nodig is van aangrenzende provincies, immers, soorten trekken zich niets aan van provinciegrenzen?

De voorzitter begrijpt dat de oorspronkelijke vraag van GroenLinks zich vooral op het tempo focust. De technische vragen die daarna zijn gesteld, kunnen ook schriftelijk worden afgedaan.

De heer De Heer merkt op dat de ChristenUnie op het standpunt staat dat deze kwestie zo snel mogelijk moet worden opgepakt. Zijn fractie heeft daar meerdere keren om gevraagd. Wel moet er oog zijn voor het maatschappelijke draagvlak. Het is een goede zaak dat er een platform komt waaraan ook stadsecologen deelnemen. Zij kunnen uitsluitsel geven welke soorten de grootste problemen opleveren, zodat gemeente en provincie dat gezamenlijk kunnen oppakken. Hoe sneller dat platform er komt, hoe beter het is. De provincie kan dat alles niet zelf maar is ook afhankelijk van natuurorganisaties, landgoedeigenaren en stadsecologen.

Mevrouw Koelewijn doet in dit kader de volgende suggestie, die voortkomt uit het Noord-Hollandse. Daar is een app ontwikkeld om mensen de gelegenheid te bieden melding te maken van exoten, waardoor er in de provincie een beter beeld van exoten ontstaat.

De heer De Heer merkt op dat de gemeente Amersfoort zo'n app al heeft ingevoerd.

De heer Germes kan zich wel in dit memo vinden maar sluit zich aan bij de suggestie van het CDA om mensen in de gelegenheid te stellen knelpunten te melden, zodat deze daadwerkelijk kunnen worden aangepakt. Hij heeft wel vertrouwen in de aanpak zoals in het memo wordt geschetst.

De heer V.d. Steeg plaatst een kritische kanttekening bij de in dit memo gebruikte terminologie. Daar in wordt melding gemaakt van "marsroute, eliminatie, uitroeiing". Dat klinkt wel erg militaristisch en hij bepleit dat aan te passen. Hij is bereid over een andere terminologie na te denken.

De voorzitter rondt de bespreking over dit memo af.

5. WATER

5.1 *Statenvoorstel ambitiedocument dijkversterking*

Eerder is afgesproken dat de behandeling van dit statenvoorstel via een schriftelijke ronde zal geschieden met daarop volgend een normaal debat in de komende PS vergadering.

6. TER INFORMATIE

6.1 *Statenbrief wijziging van de verordening subsidies POP 3*

6.2 *Memo GS inzake aanpak bodemdaling*

6.3 *Statenbrief vrijwaren aansprakelijkheid voor het betalen van kosten opruim- en saneringswerkzaamheden Ericaterrein*

Wordt ter bespreking geagendeerd voor de vergadering van de commissie BEM.

6.4 *Memo GS inzake gaswinning uit kleine velden*

6.5 *Statenbrief Bos Heide notitie*

6.6 *Memo GS inzake stand van zaken agrarisch bouwperceel Soest*

6.7 *Statenbrief 2^e partiële herziening PRS-PRV*

- 6.8** *Statenbrief stand van zaken woningmarkt*
- 6.9** *Ingekomen brief inzake kapmelding Golfclub de Haar*
- 6.10** *Memo GS inzake alternatieve locatie voor agrarisch bouwperceel*
- 6.11** *Statenbrief ter inzage legging ontwerpingsplan Kantoren*

7. SLUITING

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de voorzitter de vergadering.